

laistkai lietuviamis

10

1972 LAPKRITIS

DIEVAS LIUDIJA SAVO BUVIMĄ	Kun. dr. Jonas Gutauskas	327
EILĖRAŠTIS	Charles Pegui	332
VYTAUTAS MARIJOŠIUS	Stasys Yla	334
ŠEIMOS VERTYBĖS...	Gediminas Kijauskas, S.J.	337
ŠIŲ DIENŲ VAIKŲ AUKLĖJIMO PROBLEMOS	Dr. A. Garūnas	339
KONGRESAI: VIENAS, DU... IR TRYŠ	A. Saulaitis, S.J.	344
MANO KELIAS Į SAMONINGĄ LIETUVYBĘ	Algis Dunda	347
KAS YRA MENAS IR MENININKAS	Algis Glatkauskas	349
"DIDŽIŲJŲ KLAUSIMŲ" LABIRINTE	Dr. Gr. Valančius	350
LAUŽAI IR KIBIRKŠTĖLĖS	A. Tyruolis	354
KALBA	Juozas Vaišnys, S.J.	355
TĖVYNĖJE	Danutė Bindokienė	357

Šis numeris iliustruotas Algirdo Grigaičio nuotraukomis. 334 psl. nuotrauka — Virgilijaus Kauliaus. Viršelį ir skyrių vinjetės — Algirdo Kurausko.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas.

1972 Jaunimo metai, nr. 10

STATEMENT OF OWNERSHIP, MANAGEMENT AND CIRCULATION

"Laiškai Lietuviams" (Letters to Lithuanians) is published monthly except July and August, when bi-monthly. Its publishers and owners are the Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., a non-profit religious society approved by the Roman Catholic Church. The editor is Rev. Joseph Vaišnys, S.J. The managing editor is Peter Kleinotas, S.J. The offices of editors, publishers and management are located at 2345 West 56th Street, Chicago, Ill. 60636. In the preceding 12 months "Laiškai Lietuviams" averaged a press run of 3353 copies. 3250 copies were distributed to paid individual subscribers by mail, free distribution — 59 copies. None (0) distributed to news agents, and none (0) sold through dealers. Total distribution 3309 copies, office use, left-over copies — 44. Actual number of copies of single issue nearest filing date: press run 3353, mail subscription — 3250, free distribution — 59, total distribution — 3309, office use, left-over — 44. Yearly subscription — \$5.00; single copy — 50¢. Second class postage paid at Chicago, Illinois and additional mailing offices.

laivskai lietuviams

972 LAPKRITIS - NOVEMBER / VOLUME XXIII, NO. 10

STAIGA PASIŠIAUŠIA NUO VĖJO VANDUO,
NERIMSTANČIOS BANGOS VIS RITAS Į KRANTĄ,
IR LAPAI PAGELTĖ
NUO MEDŽIŲ JAU KRINTA...
KAŽKUR SŪKURY
SUSIMAIŠO JAUSMAI —
PARAUDUSI SAULĖ
NUSILEIDŽIA ŽEMYN...
TRUMPĖJANČIOS DIENOS NETEIKIA VILTIES —
LYG RAGANOS, KLYKIA VAIDUOKLIAI NAKTIES.
O PAMIRŠTOS SIELOS ŠALTOS PRAEITIES
VĖL ŠAUKIA GYVUOSIUS KALBĖTI MALDOS.
PO KOJŲ NUMIRUSIŲ LAPŲ DANGA.
IR AKMENĮ GLOSTO ATVĖSUS BANGA.
SUKLYKIA ŽUVĖDRA IR KRINTA ŽEMYN —
KARTU SU JAUSMAIS IR SU SAULE ŠALTYN...

Puriena

Algirdas Grigaitis

Laiko angoje

DIEVAS LIUDIJA SAVO BUVIMĄ

(Iš spaudai paruoštos knygos "Dievas šiandien". Leidžia "Krikščionis gyvenime")

KUN. DR. JONAS GUTAIŠKAS

DIEVAS GAMTOJE

Dievas kalba ne tik iš Šv. Rašto, savo žodinio apreiškimo; Jo sukurtasis pasaulis, daiktinis Dievo žodis, taip pat liudija Dievą.

Tai suprato net pagonys. Didysis graikų filosofas Aristotelis (384-322 ar 321 pr. Kr.) tą mintį taip išreiškia:

— Nors kiekvienai mirtingai prigimčiai nematomas, Dievas per savo kūrinis pats atsiskleidžia (De mund. 6).

Romėnų filosofas ir didis kalbėtojas Ciceronas panašiai kalba:

— Kas gali būti aiškiau ir labiau mus apšviesti, kai žvelgiame į dangų ir apgalvojame dangaus erdves, kaip tai, jog egzistuoja neapsakomos galios dvasinė būtybė, kuri visus šituos pasaulius valdo (De nat. deor. 2,2).

Nereikia nė filosofų, užtenka paprasto, primityvaus žmogaus proto, kad suvoktų, jog šis matomasis pasaulis yra Dievo rankų darbas, kaip rodo žemiau dedamas pavyzdys.

18-jo amžiaus pradžioje pirmą kartą į Grenlandiją atvyko katalikų misijonieriai, kad vietos pagonis laimėtų Kristaus mokslui. Darbas sekėsi gerai. Po kurio laiko vienas atsivertęs eskimas taip kalbėjo kunigui:

— Dar būdamas pagonis, aš dažnai pagalvodavau apie tai, ką gamtoje mačiau. Kajaką (laivelį) ir sniego namelį aš pats padarau. Bet iš kur yra žemė, jūra, saulė, mėnulis ir žvaigždės? Jų nepadarė žmogus. Turi būti kažkas, kuris visa tai padarė. Jis turi būti geras, nes Jo sukurti daiktai yra geri ir naudingi. Taip aš galvojau prieš jūsų atvykimą, ligi jūs papasakojote apie didįjį Dievą, dangaus ir žemės Kūrėją.

Šv. Bonaventūra sako (Itiner. mentis 1, 14), kad septynios kūrinių ypatybės liudija Dievo buvimą ir Jo esmę: atsiradimas, didumas, įvairumas, gražumas, turtingumas, veiklumas ir tvarkingumas.

Pats Šv. Raštas kreipia mūsų dėmesį, kad tvartinuose pažintume Kūrėją. "Dangus pasakoja Dievo garbę, ir tvirtumas skelbia jo rankų darbą" (Ps. 18, 2). "Gerai žinokite: Jis yra tas, kuris padarė kalnus ir sukūrė vėją, daro rytmečio aušrą ir tamsumą, einančią žemės aukštybėmis: Viešpats, kareivijų Dievas, yra jo vardas" (Am. 4, 13). "Kvaili yra visi žmonės, kuriuose nėra Dievo pažinimo, kurie iš matomų gėrybių nėra pajėgūs suprasti to, kurs yra... Nes iš kūrinio didumo ir gražumo galima pažinti ir matyti jų kūrėjas" (Išm. 13, 1 sq.).

Bažnyčios Tėvai pabrėžia mintį, kad kūriniai aiškiai kalba apie juos leidusį Kūrėją. Šv. Atanazijus Didysis sako: "Daiktų tvarka ir jų harmonija yra lyg raidės, kuriuos mums pasakoja apie jų Viešpatį ir Kūrėją" (Or. contr. gent. 34). Visa kūrinija yra tarsi atvira knyga, iš kurios kiekvienas gali pažinti Dievą: "Jis pastatė savo kūriniją atvirą prieš žmones, kad mokytieji ir paprastieji liaudies žmonės... savo akimis jo grožį matytų ir taip galėtų pakilti į Dievo pažinimą" (Chrys. in Rom. 3, 2).

Pirmame Vatikano visuotiniame Bažnyčios susirinkime priimtas šis nutarimas: "Šventoji motina Bažnyčia tvirtai laikosi mokslo: žmogus gali Dievą, visų daiktų pradžią ir tikslą, prigimtą savojo proto šviesa iš sukurtųjų daiktų pažinti" (De fide cath. 2).

Isidėmetini šv. Augustino žodžiai, kuriais jis kreipiasi į įvairius kūrinius, ieškodamas Kūrėjo:

— Aš klausiau žemės ir ji atsakė: Nesu. Ir viskas, ką ji savyje slepia, davė tą patį atsakymą. Paklausiau jūrų ir jų gelmių ir kas jose juda. Ir jie atsakė: Mes nesame tavo Dievas, ieškok aukščiau. Klausiau ūžiančių vėjų ir visa oro karalystė su visais savo gyventojais atsakė: Apsiriko filosofas Anaksimenas, — aš nesu Dievas. Tada paklausiau dangaus, saulės, mėnulio ir žvaigždžių, ir jie atsakė: Mes nesame Dievas, kurio tu ieškai. Tada aš prakalbėjau į visus, kurie stovi prieš mano kūno vartus: Jūs sakėte apie mano Dievą, kad juo nesate. Dabar pasakykite man nors šį tą apie Jį. Ir sušuko jie tada galingiausiu balsu: Jis yra mūsų Kūrėjas” (S. 141, 2).

“Kas jame neregima, Jo amžinoji galybė ir dievytė, tai nuo pat pasaulio pradžios galima matyti proto šviesa iš padarytųjų dalykų; taip kad jie neišteisinami” (Rom. 1, 20). Tai klasinė tautų apaštalo Povilo laiško romėnams vieta, kur jis išreiškia mintį, jog galimas Dievo pažinimas iš matomojo pasaulio, todėl pagonyms nėra pateisinami. Kokiu pagrindu Povilas tai teigia, kalbėdamas apie žmones, kurie neturėjo antgamtinio apreiškimo? Jis remiasi mintimi: pats Dievas nuo pasaulio pradžios per sukurtus daiktus yra pakankamai save apreiškęs. Žmogaus protui nėra sunku pakilti nuo matomųjų kūrinijų iki nematomojo jų Kūrėjo. Šią tiesą tvirtina senųjų ir naujųjų laikų išminčiai, religijų istorija ir didžiųjų mokslininkų pavyzdžiai.

Romos Ignaco vardo bažnyčioje esąs garsaus astronomo jėzuito Angelo Sechi (†1878) antkapis turi šį įrašą: “Iš žvilgsnio į dangų trumpas yra kelias į Dievą”.

Kartą vakare vaikščiojo didysis Newtonas su savo draugu. Šis paprašė duoti trumpą ir aiškų Dievo buvimo įrodymą. Tada Newtonas ranka parodė į dangų, kur sužibo pirmosios žvaigždės, ir pasakė tik vieną žodį: “Ten”.

Popiežius Pijus XI vienoje audiencijoje, skirtoje kalnų vadovams, papasakojo šį mažą nuotykią. Kartą jis kopęs į aukštą kalną su jaunu vyru, kuris kelionės metu buvęs nekalbus ir tylus. Pasiekus kalno viršūnę,

akivaizdoje aplinkui esančių kalnų, jo bendrakeleivis atgavęs šneką ir pasakęs: “Qui bisogna pregare” (Čia reikia melstis).

Visas pasaulis, visa begalinė visata yra, tarsi milžiniška katedra, kur garbintinas ir šlovintinas Dievas.

DIEVAS TAUTŲ ŠIRDYSE

Ką graikų filosofas ir rašytojas Plutarchas, sukūręs apie 250 veikalų, beveik prieš du tūkstančius metų yra pasakęs, tą patvirtina religijų istorija ir etnografija: nebuvo ir nėra tautos be tikėjimo Dievu arba dievais. Įsidėmėtini jo žodžiai: “Tu gali matyti miestus be mūrų, be įstatymų, be pinigų, be rašto; bet tautos be Dievo, be maldos, be religinių apeigų ir aukos dar niekas nėra matęs” (Adv. Colot. 31).

Leiskime ir kitiems senovės filosofams tuo klausimu pasisakyti.

Aristotelis (384-322 pr. Kr.), daugelio mokslų pradininkas, jų išvystytojas ir atbaigėjas, filosofų mokyklos steigėjas, Aleksandro Didžiojo mokytojas, sako: “Kas klausia, ar mes turime dievus garbinti ir tėvus mylėti, tas ne pamokymo, bet baudmės yra vertas” (top. 1, 11).

Ciceronas (106-43 pr. Kr.), žymiausias senovės romėnų kalbėtojas, tvirtina: “Kad Dievas egzistuoja yra taip aišku, jog aš abejoju proto sveikumu to, kuris Jį neigia” (De nat. deor. 2, 16, 44).

Tas pats autorius kitoje to paties veikalo vietoje pastebi: “Aišku, yra labai skirtingų ir labai klaidingų nuomonių apie Dievybę. Dėl to yra kalti žmonės. Bet nors pažiūros tarp savęs ir skiriasi, tačiau Dievo buvimo niekas neneigia. Apie tai visos tautos yra vieningos, nes šitas tikėjimas pačios prigimties yra žmogaus dvasiai įdiegtas” (de nat. deor. 2, 4, 5).

Būdinga tai, kad seniausios tautos yra geriausiai išlaikiusios vieno Dievo supratimą.

Jėzuitas J. B. Hoffmannas 37 metus dirbo misijonierium tarp *Mundas* tautelės žmonių Indijoje. *Mundas* yra pirmieji Indijos gyventojai, mažiausia per 5000 m. nenu-tautę, pasižymį vieno Dievo tikėjimu ir lai-

kąši vienpatystės. Kartą jis pasakęs keletui vyrų, ką mokytieji europiečiai apie juos galvoja. Jis išvertęs iš anglų kalbos vieno etnologo raštą, kur sakoma, kad *Mundas* žmonės netikį Dievo ir sielos nemirtingumo. Vienas klausytojų nutraukęs pareikškimą klausimu: "Tėve, koks asilas tą knygą parašė?" Kada buvo atsakyta, kad rašytojas nėra asilas, bet mokytas vyras, jis taręs: "Jei jis yra mokytas žmogus, kaip gali tokias nesąmones rašyti? Nėra tokių žmonių, kurie nežinotų, kad yra Dievas".

Senieji Japonijos gyventojai *Ainus* prieš valgį kalba tokią maldelę: "O Dieve, mūsų Maitintojau, dėkojam Tau už šitą valgį. Palaimink jį, kad jis būtų naudingas mūsų kūnui". Tokius maldos žodžius galėtų kalbėti ir kiekvienas krikščionis.

Geologas Emil Baechleris per 7 m. ištyrė vadinamąjį Slibinų urvą, kuris yra Tamina vietovėje. Tame urve gyveno senojo akmens kultūros laikotarpio žmonės. Radiniai priklauso prie seniausių iškasenų. Pasirodo, kad ir to meto žmonės turėjo religiją ir aukojo. Tai liudija ten rastos aukų liekanos. Aukota urvinių medžių kaulai su smegenimis, atsižadant to skanėsto, juos sudedant į akmenines dėžutes, uždengtas tam tikrais dangčiais (O Menghin, Geist und Blut, p. 86).

Delos šventykloje tebėra įrašas: "Tu esi". Senojo Egipto paminkluose dažnai randamas įrašytas antpasaulinės Dievybės vardas "Choper tesef"; tai reiškia — "Jis pats".

Šv. Jeronimas teisingai pastebi, kad "nėra tautų, kurios iš prigimties nepažintų savo Kūrėjo" (In Ps. 95). "Su mažomis išimtimis", sako šv. Augustinas, "kur prigimtis per daug sugadinta, visa žmonių giminė pripažįsta Dievą kaip pasaulio priežastį. Kaip Kūrėjas šio pasaulio, kurį kaip dangų ir žemę matome, Dievas buvo žinomas visoms tautoms anksčiau, negu jos galėjo Kristaus tikėjimą pažinti" (In Jo. 106, 4).

Primityvus, net laukinis žmogus suvokė ir suvokia, kad yra Dievas, kuris yra Tėvas ir kartu Teisėjas, kiekvienam atlyginąs pagal jo darbus. Jis meldžiasi šiam Tėvui ir

Maitintojui, aukoja Jam tai, ką geriausio gauna medžiodamas. Jis apgaili savo nusi-kaltimus ir nuodėmes gyvendamas, o ypač mirdamas, kaip liudija misijonieriai, dirbą su *Bantu* negrais Afrikoje.

Dievas eina su žmonija nuo pat jos lopšio, būdamas gyvas tautų širdyse. Jis ją lydės visu istoriniu keliu iki amžių pabaigos.

DIEVAS ISTORIJOJE

Kas yra istorija? Aklas jėgų žaidimas, kova už būvį? Iškilimas ir išnykimas tautų, kultūrų, religijų? Kokia yra istorijos prasmė? Koks jos tikslas? Į kur teka didžioji istorijos upė?

Istorija yra Dievo darbai per žmones, jų sąveikos išdava. Istorija nėra aklų jėgų žaidimas, nes įvykių eigoje dalyvauja dieviškoji Apvaizda, juos kreipdama norima kryptimi. Nuolatinis iškilimas ir išnykimas tautų, kultūrų ir religijų yra kelias, kuriuo Dievas siekia aukštesnių tikslų. Istorijos prasmė yra ta, kad ji yra pasaulio teismas ir kartu Dievo liudijimas. Istorijos didžioji upė pradėjo tekėti Dievo valia ir jos tėkmė yra kreipiama į visko pradžią ir pabaigą — Dievą. Dievas yra istorijos Viešpats, ir Jis jai duoda galutinį tikslą bei prasmę. Dievas yra istorijos tikslas, nes Jame randa atbaigimą ir išaiškinimą kiekvienas kūrinyš ir įvykis.

1882 m. sausio 12 d. Innsbrucke mirė žinomas istorikas, universiteto profesorius Karolis Fridrichas Stumpf-Brentano. Gulėdamas mirties patale, jis pasakė šiuos išdėmetinus žodžius: "Kaip istorijos tyrinėtojas turėjau progos matyti, kaip Dievo ranka įsikiša į žmonių istoriją". Po to jis pridėjo: "O neišreiškiami ir neištiriami Dievo nutarimai!"

Senosios krikščionybės paminkluose, katakombų paveiksluose galima matyti tokio turinio piešinių: iš debesies matoma ranka, nukreipta į žemę, bažnyčios laivą arba į besimeldžiančius žmones, juos ginanti ir laiminanti. Kiekvienas krikščionis suprato, kad tai yra Dievo Apvaizdos simbolis. Pats Dievas yra nematomas. Tam yra debesys,

kurie Ji nuo žemiškojo žvilgsnio pridengia. Ir tik Jo visagalė dešinė, tiek didžiuose istorijos įvykiuose, tiek ir atskiros žmogaus gyvenime, šen ir ten pastebima.

Kai šv. Ignacas Loyola pateikė savo naujo ordino Jėzaus Draugijos planą popiežiui Povilui III-jam patvirtinti, šis buvo nustebęs, kaip labai naujasis ordinas atitinka laiko reikalavimus, ir ši nustebimą išreiškė Šv. Rašto (Iš. 8, 19) žodžiais: "Čia yra Dievo pirštas". Šis Dievo pirštas visados pasirodo žmonijos istorijoje: ne tik žydus išvedant iš Egipto, ne tik Babilone, kur Dievo ranka pasirodė karaliaus rūmų sienoje ir pranešė Baltazarui apie jo karalystės žuvimą (Dan. 5), bet ir visoje krikščionybės eigoje.

"Dievo pirštas" žmonijos istorijoje matomas pirmiausia didžiųjų žmonių gyvenime, nors ir ne vieni didieji kuria istoriją. Iš tikrųjų kiekvienas žmogus dalyvauja gyvenime ir tuo pačiu istorijoje, nes istorija yra gyvenimo atvaizdas. Bet vis dėlto didieji žmonės iškyla istorinių įvykių viršūnėje ir todėl patraukia mūsų dėmesį, kaip ryškiausios istorinės asmenybės. Prisiminkime tokius vyrus, kaip Kiras, Aleksandras Didysis, Konstantinas Didysis, Karolis Didysis, Napoleonas. Dievo Apvaizdos planuose jie atliko stambius vaidmenis.

Tą patį Dievo pirštą matome ir išganymo istorijoje tokių asmenų veikloje, kaip Abraomas, Mozė, Petras ir Povilas. Ką jau bekalbėti apie Kristų, istorijos aukščiausią žodį, jos raktą ir centrą.

Dievo vadovaujantį pirštą galima įžiūrėti didžiuose pasaulio ir išganymo istorijos įvykiuose: didžiųjų imperijų susidaryme ir jų žlugime, naujų tautų ir valstybių pasirodyme, naujų idėjų išplitime, pvz. graikų išminties, kaip kelio paruošėjos, Evangelijai. Susipažinimas su graikų filosofija per arabus viduramžiais buvo apvainikuotas šv. Tomo Akviniečio veikalu *Suma*.

Dar ryškiau Dievo ranka matoma Bažnyčios istorijoje. Ji pasirodė sunki ir baudžianti Bažnyčios persekiotojus.

Laktancijus, pats matęs ir pergyvenęs krikščionių persekiojimo siaubą, trumpai

po to, kai baigėsi paskutinis, sunkiausias ir ilgiausias trukęs Dioklecijono krikščionių persekiojimas (303-313), parašė garsų veikalą "De mortibus persecutorum" (Apie persekiotojų mirtį). Jis parodo, kaip Dievas baudė krikščionybės persekiotojus imperatorius. Pradedama Neronu, kuris baigė gyvenimą savižudybe, būdamas 31 m. amžiaus. Persipiaudamas gerklę skustuvu, sušukęs: "Šitoks artistas miršta". Po to seka tironiškasis Domicijonas, 45 m. amžiaus, nužudytas jo paties rūmuose. Sumini Laktancijaus ir imper. Decijaus likimą: po to, kai išleido persekiojimų dekretą, tegyveno vienerius metus. Išduotas generolo Galaus, visai sumuštas, bebėgdamas prigėrė raiste (251 po Kr.). Jo ipėdinis Valerijonas 258 m. išleido naują persekiojimų ediktą, o 260 m. pateko Persų karaliaus Šapuro nelaisvėn, kuris jį laikė kaip žemiausią vergą, o vėliau gyvam nulupo odą...

"Kur yra tie", klausia knygos pabaigoje Laktancijus, "kurie kaip Dioklecijonas ir Maksimijonas buvo pasisavinę aukštus Jupiterio ir Herkulio titulus?"

Paskutiniųjų laikų Bažnyčios gyveniman ateina eilė gabių, švento gyvenimo, didžiai mokytų, apaštalų dvasios popiežių, kurie paskelbia didžios svarbos enciklikų ne tik religiniais, doriniais, bet ir socialiniais klausimais. Šaukiamas naujas visuotinis Bažnyčios susirinkimas, vyksta vidinė Bažnyčios reforma, atneša palaimintų vaisių liturginis sąjūdis, tarp atskirų krikščioniškų bažnyčių prasideda naujas vienybės dialogas, vis stipriau dvelkia broliškos meilės, supratimo ir atleidimo vėjas, nešas naują religinio gyvenimo pavasarį. Čia nesunku įžiūrėti Sekminių Dvasios veikimą Bažnyčioje ir pasaulyje.

Istorijos knyga yra įdomi, kaip gerai parašytas nuotykių romanas. Tik jos turinys pridengtas paslapties šydu. Šitą knygą skaityti ir ją suprasti reikia ne tik geros valios, bet ir didelio įžvalgumo.

DIEVAS SAŽINĖJE

Kiekvienas sėklos grūdas turi paslaptinęją jėgą. Jo išleistas daigelis kyla į viršų, į

saulės šviesą, bet niekad os neina žemyn ir gilyn į žemę. Sutikęs kliūtį, jis ją aplenkia ir stiebiasi į saulę. Ligi šiol mokslo žmonės neišaiškino to reiškinių, nors pavadino skambiu vardu (heliotropismus).

Panašų veržimąsi aukšty n galima pastebėti ir žmogaus širdyje: sąžinės balsas ragina žmogų rinktis gera ir vengti pikto. Tai kelrodis dorinėje srityje, girias ir baudžias.

Sąžinės balsas pasigirsta ankstyboje kūdikystėje. Juo remiasi kiekvienas auklėjimas. Sąžinės balsą turi kiekvienas žmogus: jaunas ir senas, civilizuotas ir laukinis, krikščionis ir pagonis, kuris nieko negirdėjo apie tikrąjį Dievą ir Jo įsakymus.

Kartą misijonierius paklausė seną pagonį Indijoje: "Jei tau kas nors pavogtų pinigų, ar jis padarytų nuodėmę?" "Aišku, padarytų", buvo atsakymas. "O jei kas nors kitą užmuštų, ar būtų nuodėmė?" "Taip, būtų". Misijonierius perklausinėjo visus Dievo įsakymus ir gavo teisingus atsakymus. Tada tarė: "Jūs teisingai suprantate visus Dievo įsakymus. Kas jus išmokė skirti, kas yra gera ir bloga?" "Dievas", atsakė pagonis. "Bet Dievas ligi šiol jums dar nekalbėjo". Tada tas vyras parodė į krūtinę ir pasakė: "Čia Jis yra, čia Jis kalba". Tai buvo žodžiai parijaus, kuris nemokėjo nei skaityti, nei rašyti.

"Du mokytojai", sako šv. Jonas Aukšaburnis, "nuo pat pradžios yra mums duoti. Ir abu be žodžių žmones moko: tai sukurtasis pasaulis ir mūsų sąžinė" (De Anna s. 1, 3).

Kitas didis Bažnyčios Tėvas šv. Augustinas taip atsiliepia apie sąžinę: "Dievas kalba geriems ir blogiems sąžinės balsu. Tyliame širdies kambarėlyje kalba tiesa stipriu balsu. Ji giria kas yra gera, ir peikia kas yra bloga. Tiesa gi yra Dievas" (S. 12, 4).

"Aš randu negalimu dalyku tikėti savo paties buvimu (tuo esu pakankamai tikras) be tikėjimo buvimu To, kuris kaip asmeninė, visa matanti ir teisianti Būtybė gyvena mano sąžinėje" (Kard. Newman).

Kai žmogus atsistoja gyvenimo kryžkelėje tarp gera ir bloga, tada prakalba jame paslaptįngasis balsas tardamas: "Privalai tai daryti ir to vengti". Sąžinės balsas ji kreipia, kad eitų teisingu keliu. Nepaklausius jos išpėjimo, ji tampa mūsų teisėju, kuris baudžia. Adomas ir Ieva, nepaklausę Dievo, sąžinės priekaištaujami, pasislepia krūmuose (Prad. 3, 8). Kainas, užmušęs brolių, bėga iš tos vietos, kur žemė permirkė krauju. Besigailinčio gerojo latro ant kryžiaus sąžinė pabunda akivaizdoje Nekaltąjo ir Šventojo, kuris su juo kentėjo. Sąžinės balsas sūnaus palaidūno gyvenime, kai jis tarė: "Kelsiuos, eisiu pas savo tėvą ir jam sakysiu: Tėve, aš nusidėjau dangui ir tau; jau nesu vertas vadintis tavo sūnumi" (Luk. 15, 18).

Ne visi sutinka, kad žmogus turi sąžinę ir kad sąžinė yra Dievo balsas mumyse.

"Vadinamoji sąžinė yra auklėjimo padarinys", sakoma. Betgi sąžinės balsas pasireiškia nepriklausomai nuo auklėjimo. Ne sąžinė yra auklėjimo rezultatas, bet pats auklėjimas ja remiamas ir statomas.

"Sąžinė yra žmonijos išsivystymo produktas", tvirtinama. Šis priekaištas atmetas kaip tik pačių primityviausių genčių dorinio gyvimo tyrimais, labai gausiais ir neginčijamai teisingais.

"Betgi yra žmonių visai be sąžinės", ne kartą girdime sakant. Yra neprotingų žmonių, net bepročių, bet niekas dėl to neneigia paties proto buvimo. Yra žmonių, kurie nesivadovauja sąžinės išpėjimu. Sąžinės balsas juose nuslopintas nuolatinio jo nepaisymo, nedoro gyvenimo, klaidingų įsitikinimų.

Toks be sąžinės politinis apakėlis buvo Adolfas Hitleris, įsivaizdavęs esąs Apvaizdos siųstasis pasaulio gelbėtojas, o iš tikrųjų tebuves savo tėvynės ir kitų tautų nelaimė. Savo jėgos viršūnėje drįso kalbėti: "Mes baigiame vieną žmonijos klystkėlį. Sinajaus kalno plokštės nustojo savo vertės. Sąžinė yra žydų išradimas... Ateina naujas laikas. Nėra tiesos nei dorine, nei mokslinė prasme... Kiekvienas veiksma-

yra prasmingas, net nusikaltimas" (Die Wandlung, 1945/46, 8, p. 685).

Didysis vokiečių rašytojas J. W. Goethe (1749-1832) savo veikale "Tasso" apie sąžinę sako:

Tyliai kalba Dievas mūsų krūtinėje,

Tyliai ir suprantamai Jis rodo,

Ko reikia siekti ir nuo ko trauktis.

Augustas Strinbergas buvo rašytojas ir žmogus, kuris jautė, kad yra gėrio ir blogio mėtomas. Vienoje dramoje jis parašė žodžius, kurie jam pačiam labai tinka: "Mat, širdis yra padalyta į du didelius kambarius. Viename gyvena gerumas, o kitame blogumas. Arba kitais žodžiais: vienoj pusėj sėdi velnias, o kitoj angelas".

Savo gyvenimo gale jis skundėsi:

O Amžinasis, nepaleisiu Tavo rankos,

Kietos rankos nepaleisiu, kol manęs nepalaiminsi.

O palaimink mane ir palaimink savo žmoniją,

Kuri kenčia, kenčia gyvenimo dovanoj!

O palaimink mane, kuris daugiausia kenčia,

Kuris kenčia daugiausia iš skausmo, Kad negali būti tuo, kuo norėjo.

Jis mirė 1912 m. gegužės 14 d. skilvio vėžiu. Su Naujuoju Testamentu rankose jis palaidotas Dangun Žengimo dieną. Ant jo kapo kryžiaus Stockholmo kapinėse įrašyti žodžiai: "O crux ave, spes unica!" Sveikas, kryžiau, vienintele viltie!

Mes būtume tuo, kuo privalome būti, ir nereikėtų dejuoti, kad negalime būti tuo, kuo norėjome būti, jei ištikimai sektume sąžinės nurodymais. Todėl ir apie sąžinę, truputį pakeitę Strinbergo žodžius, galime sušukti:

Sveika, sąžine, mūsų vienintele viltie!

Su didžiuoju kardinolu Newmanu turime melstis:

Vesk, geroji Šviesa, vidury tamsos,

Vesk mano žingsnius!

Tamsi yra naktis, toli esu nuo tėviškės,

Vesk mano žingsnius!

CHARLES PEGUI

O NAKTIE!

O Naktie, mano gražiausias išradime, mano didingiausias kūrinys!

Mano gražiausias padare. Didžiausios Vilties būtybė!

Tu duodi Vilčiai daugiausia medžiagos.

Tu esi irankis, esi pati esmė ir Vilties buveinė.

Ir tuo būdu taip pat didžiausio Gailestingumo pagrindas.

Nes tu užliūliuoji visą Kūrinių,

Viską atgaivinančiam miegui.

Kaip vaikas, guldomas į savo lovele,

Kaip jo motina jį paguldo ir jį apkloja,

Kaip jį pabučiuoja (ji nebijo jo išbudinti. Jis taip giliai miega).

Kaip jo motina jį užkloja ir juokiasi, pabučiuoja į kaktą

Bežaisdama.

Ir jis taip pat šypsosi jai, šypsosi miegodamas.

Taip, o Naktie, juodake motina, visuotinė motina,

Ne vien tik vaikų motina (tai taip lengva),

Bet motina vyrų ir netgi moterų, kas labai sunku,

Tai tu, Naktie, paguldai visą Kūrinių

I kelių valandų lovą.

O Naktie, kur aš, Tėvas, paguldyčiau savo Kūrinių?

Aš džiaugiuos sukūręs naktį.

Naktie, mano gražiausias išradime, tu nuramini, nutildai, duodi poilsį
Skaudantiems sąnariams, pavargusiems nuo dienos darbo.

Tu nuramini, tu nutildai, tu ilsini
Skaudančias širdis,

Darbo nukamuotus kūnus, nuvargintus sąnarius, darbo išsekintas širdis,
Ir atpalaiduoji juos nuo kasdieninių vargų bei rūpesčių.

O Naktie, o mano dukra Naktie, dievobaimingiausia mano dukra,
Tu mane labiau šlovini Miege, negu tavo sesuo Diena mane garbina Darbe.
Nes žmogus dirbdamas mane šlovina tik savo darbu.

O miege aš pats save šlovinu, apleisdamas žmogų.

Naktie, tu esi vienintelė, kuri tvarstai žaizdas.

O Naktie, tu užliūliuoji visus padarus gaivinančiam miege.

Tu nuplauni visas žaizdas

Vieninteliui tyram vandeny, vieninteliui giliam vandeny.

O mano žvaigždėtoji Naktie, aš pirmiausia tave sukūriau,

Tave, kuri užmigdai, kuri palaidoji amžiname Šešėlyje

Visus mano neramiausius padarus:

Nepažabojamą arkli, darbščią skruzdę,

Ir žmogų, šią neramybės pabaisą.

Naktie, tu sugebi užmigdyti žmogų,

Tą nenurimstantį šulinį,

Jį, neramiausią iš visų kūrinijos padarų.

Tu nuramini, įkvepi ir paguodi.

Tu sutvarstai žaizdas ir nukamuotus sąnarius,

Tu užmigdai širdį, tu užmigdai kūnus,

Skaudančias širdis, skaudančius, pervargusius kūnus,

Mirtino nuovargio, rūpesčių ir nerimo

Nukamuotus sąnarius, pertemptas strėnas.

Tu balzamu patepi kartėlio sudraskytas gerkles,

O mano kilniaširdė dukra, aš pirmiausia tave sukūriau.

Naktie, tu esi šventa, Naktie, tu esi didelė, tu esi graži!

Naktis su dideliu apsiautalu.

Naktie, aš tave myliu ir tave sveikinu ir tave šlovinu,

Tu esi mano vyriausia dukra ir mano kūrinys.

O gražioji Naktie, įsisupusi į didelį apsiautalą,

O mano žvaigždėtų apsiautalų dukra,

Tu man primeni tą didžiąją tylą, buvusią pirma

Negu aš atidariau nedėkingumo uždvankas,

Ir tu man skelbi tą didelę tylą, kuri bus, kai aš jas uždarysiu.

O maloningoji, o didžioji, o šventoji, o gražioji Naktie,

Gal švenčiausia iš mano dukrų, o žvaigždėta mantija Naktie,

Tu man primeni tą didelę tylą, buvusią pasauly

Prieš žmogaus viešpatavimo pradžią.

Tu man skelbi tą didelę tylą, kuri bus

Pasibaigus žmogaus viešpatavimui, kai atimsiu savo skeptrą.

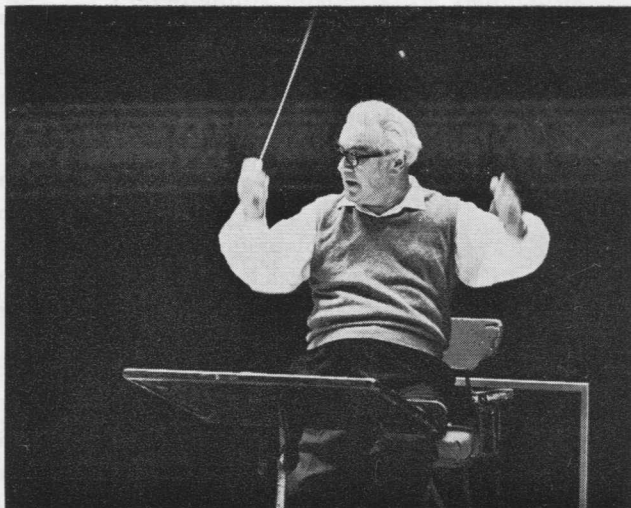
Ir aš kartais galvoju apie tai, nes tas žmogus

Iš tikrųjų per daug triukšmauja.

Išvertė P. Gaučys

VYTAUTAS MARIJOŠIUS

STASYS YLA

MUZIKAS - DIRIGENTAS

Pažįstam Marijošių iš Kauno operos pasostės, kiti iš pakelės į Ameriką — tremtyje, tretį mato jį diriguojantį Hartforde, Niujorke, Čikagoje. Jaunesni tik girdi, kad toks asmuo kažkur profesoriauja.

Buvo jaunas vyras, vos 22 metų, kai Valstybės opera pakvietė jį savo dirigentu. Dar jaunesnis, septyniolikmetis, pradėjo akompanuoti ir koncertmeisteriauti toj pačioj operoj Kaune. Jaunas, kaip Tumas, pasigražino senių spalva ir pasidarė Vytautas Baltasis. Kitokio, tur būt, nepamena nė patys jo vaikai. Bet širdim ir dvasia liko jaunas ligi dabar, nors jau sulaukė kapos metų. Veidas tebėra be raukšlių ir dėmių, tik išraiška kinta — kartais bethoveniškai rimta, sukaupta, o dažniausiai paženklinta scenišku šypsniu. Skirtingos situacijos praskleidžia detales, o visuma slepiasi, tur būt, kur nors giliau.

Nepretenduojam į gilumas. Norėtume apčiuopti tik keletą būdingesnių bruožų. Išoriškas stotas virš vidutinio, kompleksyvus, stilingas. Galva panaši į šveicarų kilmės kompozitoriaus Arturo Honegger — stambi, ovali, vešliais garbanuotais plaukais. Veidas pilnas, šviesus su stipriais bruviais, žvaliom akim, apystambia nosim. Veido spalva ir formos kaip Schillerio ar Novalio.

ŽAISMINGAS IR VALINGAS

Minėti vardai, su kuriais lyginame Vytautą Baltąjį, priklauso pikniškajam tipui, kuriame rungtyniauja racionalumas ir emocionalumas, valingumas ir žaismingumas, praktinis pajautimas ir idealizmas, individualumas ir socialumas. Šio tipo žmonės yra draugiški, geraširdžiai, nuotaikingi, staigūs, sąmojingi ir gali būti ramūs, tylūs, labai rimti.

Minėjome Marijošiaus išraiškas, kurios kartais atrodo skirtingos, lyg scenai pozuotos. Greičiausiai jos reiškia originalo poliariškumą. Viešumoje jis tylus — susitelkęs, draugijoje klausus ir stebįs — siurbias kitus. Kitoks artimų draugų tarpe ir mažesnių subuvimų metu. Tada jis kalba, juokauja, pasakoja, replikuoja ar rezonuoja į kitų kalbas. Su aplinka neina į konfliktą, išskyrus retus atvejus. Jo tipui būdingas *Mitleben, Mitfühlen, Mitleiden*.

Vėl kitoks jis klasėje ir repeticijose — nepraleidžia gero nei blogo ir pasako, kas sakyтина, su sąmojom, geru palyginimu, taikliu trumpu pavyzdžiu. Jo būdas reikalauja iš kitų tobulybės yra natūralus ir žaismingas, ir tai jį daro sėkmingą mokytoją, meno vadovą, dirigentą. Kiti sako, jis turi ypatingą dovaną išgauti kas geriausia iš savo mokinių ir orkestrantų. Bet reiklus ir sau: neina į klasę ar repeticiją nepasiruo-

šes, nebūdamas tikras 100 procentų. Nieko nedaro improvizuotai, tik iš anksto suplanavęs ir pramatęs. Prieš ruošdamas orkestrą naujam veikalui, pristato autorių, jo stilių, 'kūrinio reikalavimus. Studentai ir orkestrantai žino iš anksto, ko reikalaus — juokų nebus nei atolaidžio, kol bus padaryta, ko Maestro nori.

— Matėm, kaip jis išaugo. Iš audringo jaunuolio tapo Maestro su geležine ranka, — kalbėjo viena proga Kauno operos primadona. — Žinojo, ko nori. Diriguoti gali išmokyti kiekvienas, o turėti dovaną retas.

Bet ar užtenka dovanos?

Marijošius mokėsi Klaipėdos konservatorijoje (1924-1928) čelo, fortepijono, teorinių dalykų ir baigė pedagoginį jos skyrių. Dvejus metus specializavosi (1936-1938) dirigavimo mene Pragoje, tuo metu Europos muzikiniame centre, ir baigė tenykštę valstybinę konservatoriją. Protarpiu, švietimo ministerijos siunčiamas, žvalgėsi operiniuose židiniuose Berlyne, Vienoje, Paryžiuje, Romoje. Būdamas vyriausiuoju operos dirigentu ir meno vadovu Kaune (1938-1944), ne kartą užleisdavo savo pulpitą garsiems pasaulio dirigentams svečiams, bet nė vieno nepraleido nestudijavęs. Gaudavo galeriją arti scenos, įnikdavo į partitūrą ir sekdamas, kaip svetys interpretuoja veikalą.

Jei yra tokia dovana mokytis iš visų, ypač vyresniųjų, labiau įgudusių, vardą pasiekusių, tai ji priklauso ir Marijošiui. Kartą jis taip išsisiurbė į Emilį Cooperį, buvusį Kievo, Maskvos ir Čikagos operų dirigentą statytos Kaune Toscos metu, kad vėliau, paprašęs orkestrą groti tą patį dalyką, pakartojo visus šio žymaus dirigento išradingumus.

PER PASAULI KELIAVĘS ŽMOGUS

— Ką tu galvoji apie Marijošių? — klausė vienas gerbėjas antrąjį.

— Gilus žmogus, — atsakė. — Tu jam priminsi žodį, jis tau knygas išpasakos — daug matęs, pergyvenęs, patyręs.

Gimęs (1911) Panevėžyje, pirmojo pasaulinio karo metu atsidūrė Rusijoje ir pradėjo mokytis Ekaterinburge. Po karo, kai tėvas Antanas gavo muzikos mokytojo vie-

tą Telšiuose, Žemaičių širdy, Vytautas čia lankė gimnaziją. Trylikmetis įstojo Klaipėdos konservatorijon — maišėsi tarp suvokietėjusių būrų. Lankstė liežuvį, keliaudamas per Europą ir studijuodamas Pragoje. Pagaliau bėgo pas vokiečius, gyveno Riede pas austrus ir persikėlė per Atlantą Amerikon. Kitas būtų nusilaužęs liežuvį, o jis nūnai gali žemaičiuoti, būruoti, lenkiškai švėbeldžiuti, rusiškai ir čekiškai šnekėti, itališkai parliuoti ir angliškai speakinti.

Lietuvoj pastatė per 20 operų, dirigavo simfoniniams koncertams Kaune, Rygoje, Berlyne, Pragoje, Hartforde, Niujorke, Čikagoje. Penkiolika metų (nuo 1948) buvo vargonininku lietuvių parapijoje New Britaine. Nuo 1950 dėsto dirigavimą ir kitus dalykus Hartt College of Music, kuri nuo 1958 inkorporuota į Hartfordo universitetą. Nūnai vadovauja dirigavimo departamentui ir pats diriguoja keturis koncertus per metus rinktinių studentų simfoniniam orkestrui. Pas jį atvyksta dirigantai iš kitų vietų diskutuoti vieno ar kito pastatymo.

Jeigu jis išpasakotų savo pažintis su žmonėmis ir apie prakeliautas vietas, būtų ne viena spalvinga knyga. Gundomas rašyti ar įrašyti į juostelę, tuo tarpu nenori nė kalbėti. Prisimena tik Kauno operos spalvingus momentus, pažintis su F. L. Šaliapinu, ryšius su Kipru Petrausku. Nesilenkė jo balta galva tautybei, kuri kontroliuoja muzikinį pasaulį. Jis neprasė malonės, ir buvo priimtas profesoriauti egzaminų keliu. Jo kolegos ir studentai išmoko tiksliai jo vardą ir pavardę, ir visi žino, kad jis lietuvis. Pats nė vieno nevadina vardais, kaip čia įprasta. Visur europietis — formose, bendravime, reikalavimuose, ir tai jam teikia išskirtinę orumą. Po kiekvieno jo koncerto spauda nešykšti komplimentų, bet jis "neminkštėja", nesutirpsta, nesidaro *take it easy* amerikietis. Nesiduo-da kviečiamas ir į brolius žymesnių žmonių draugijosna. Čia jo *Mitleben* išsiskiria.

KO JAM GALIMA PAVYDĖTI?

Vienu metu šeima gyveno Radviliškyje, kur tėvas vargoninkavo ir vadovavo cho-

ru. Ten augo ir penketas simpatišku Steponaitių, o Marijošių šeima buvo vyriška: keturi broliai. Kai Vytautas atkilo į Kauno operą, dvi iš tų radviliškiškių mokėsi laikinoje sostinėje — viena meno mokykloje, antroji kūno kultūros kursuose ir muzikos mokykloje. Pažintis, pradėta vaikystėje, pratįso į draugystę, ir Vytautas gavo Katrūtę — fizinės kultūros mokytoją, baigusią ir mokytojų seminariją, ir Vytauto Didžiojo universitetą, nepaprasto takto ir išminties mergaitę. Ir suėjo į porą staigumas su ramumu, veržlumas su paprastumu, pro-
veržos su lygumu.

— Pavydžiu jam išvaizdos, — kalbėjo vienas Vytauto bičiulis, — nes turi daugiau. Pavydžiu dvasios, nes turi daugiau. Pavydžiu ypač ponios Kotrynos, paslaugios, su-
prantancios, patariančios, įkvepiančios.

Vytautas Marijošius populiarėjo operoje ir tarp draugų. Pasitikėjo savim ir padėtim. Bet dar ieškojo savęs ir daug dirbo. Šeima buvo jo židinys ir gal didžioji laimėjimų kalvė. Vienuoliška darbo valia buvo kautoma uždarume, kad viešumoj galėtų išsiskleisti geležinė dirigento ranka, kuri žiūrovų akims atrodė lengva kaip plunksna. Jis ėjo pirmyn, skynė sėkmę, rinko aplodismentus, bet tai nepapirko perfekcionisto. Jis žinojo savo laimėjimų kainą, kuri nebuvo lengva ir žaisli. Žinojo ir kas arčiausiai šalia jo stovi tame darbe.

— Marijošius iš tų, kurie duoda ne kaire ranka ar dešine, bet abiem. Jis ugdo grožio kultūrą, atiduodamas visą save, — sprendžia kiti.

— Nesu geras ir nebūsiu, — sako apie save. — Viena, mėgstu teisybę ir nemoku jos pasakyti taip gerai, kaip kiti. Antra, argi nežinau, ko ir kiek reikia, kad žmogus būtų geras.

— Nenusimink, Maestro, — guodžia bičiulis. — Kiniečiai turi priežodį: geri yra tik du — negimęs ir miręs.

Tikrovės pajautimas, pasak Sertillange, yra ir nuolankumo ženklas, ir atsakomybės rodiklis.

— Dirigento atsakomybė yra didelė ir šakota, nežiūrint, ką jis diriguojęs, — rašo

jis, klausinėjamas korespondento G. Verdi *Likimo galios* pastatymo proga. — Dirigentas yra tarpininkas tarp kūrėjo ir klausytojų. Kuo arčiau jis priartėja prie kūrėjo minties ir sugeba ją realizuoti, tuo daugiau jis yra vertas, kaip viso spektaklio vyriausias interpretatorius. Solistas ir orkestras atsakingas tik už save. Dirigentas atsako už visus. Netinkamai interpretuodamas atskirų rolių psichologiją, klaidingai supratęs muzikos slinktį ar dinamiką, jis turi privilegiją viską sugadinti (Draugas 1970.4.4).

Po penketo mėnesių, vėl klausinėjamas apie Čiurlionio Jūros koncerto ruošą Čikagoje, Maestro pastebi:

— Aš stoviu prieš didelę problemą ir atsakomybę, kaip suprasti ir kaip tinkamiausiai atlikti tarpininko uždavinį tarp kūrėjo ir klausytojo. Diriguojant man reikia negyvus gaidų ženklus, slinktį, dinamiką ir orkestrines spalvas atkurti ir pajungti komplikuotą orkestrinį organizmą, susidedantį iš atskirų gyvų individų, vienai valiai ir tikslui. Neturint tiesioginio ryšio su Olimpiu, tai nemažas uždavinys ir atsakomybė prieš autorių. Bet jau tokia dalia kiekvieno interpretatoriaus (Draugas 1970.7.29).

Kaip muzikoj, taip gyvenime Maestro ieško harmonijos. Gyvena paprastai, rengiasi skoningai, laikosi oriai.

— Ruošiatės profesijai, kuri reikalauja respekto sau, meno vadovams ir publikai, — dažnai primena studentams.

Laikysenos formose jis detalus. Net maži dalykai jam krinta į akis ir pažeidžia estetinį jautrumą. Kitiems nepaprastai mandagus, bet to reikalauja ir iš kitų. Kas grubu, neskoninga, pigu, jam sunku pakelti ir priimti. Tada, žiūrėk, ima ir pertraukia ką nors per dantį. Sąmojų turi taiklų, kaip ir žodį. Orientacija gyva ir greita: nespėsi susivokti, kaip tave pagaus ir pasmeigs ant iešmo.

Marijošius yra produktas spalvingos ir talentingos savo prigimties, sukauptos patirties ir nepaprastai intensyvaus darbumo.

(Iš spudai ruošiamos knygos "Vardai ir veidai mano tautos istorijoje")

ŠEIMOS VERTYBĖS IR JŲ ĮTAKA TĖVŲ-VAIKŲ SANTYKIAMS

GEDIMINAS KIJAIUSKAS, S.J.

Vertybių klausimas šiandien yra pasidaręs pats problematiškiausias tiek pasaulyje apskritai, tiek ir šeimose. Šeimoje tokią padėtį skaudžiai išgyvena ir tėvai, ir vaikai. Jaunuolis yra verčiamas iš naujo rinktis visas vertybes. Kai atmetamas iki šiol turėtas Dievo, religijos ir gyvenimo supratimas, klausimas vis tiek pasilieka: ką jų vieton pastatome?

TARP DVIEJŲ PASAULIŲ

Jaunuolis atsiduria tarp dviejų pasaulių. Vaikystės pasaulis, kuris buvo tvirtas ir be klaidų, kuriame jis noriai priėmė tėvų žvilgį į pasaulį, pamažu jam slysta iš rankų. Dabar jam atsiveria suaugusiųjų pasaulis: nežinomas, neatrastas, svetimas ir užburiantis. Raktas jam įeiti į tą pasaulį yra tėvų perduotas tikėjimas ir gyvenimo būdas. Atsidūrus tarp dviejų tikrų pasaulių — vaikystės ir suaugusiųjų — jaunuolio širdis, jo troškimai, jo polinkiai ir galvosena pilni bandymų ir netikrumo. Kaip jam pasiseks gyvenime? Kur jis gali ieškoti atsakymų? Kokias vertybes jis įpins į savo gyvenimą? Jis ieško ko nors, kam būtų verta gyventi ir kam verta mirti.

Atsidūręs ant naujojo slenksčio, jis pats sau dažnai yra sunkiai atspėjama mįslė. Jis ypatingai laukia nuoširdaus supratimo

ir meilės iš tėvų, mokytojų ir kitų. Jam atrodo, jie yra subrendę, pastovūs ir save atradę. Jis jaučia, kad visa to jam labai trūksta. Dažnai nerasdamas tokio supratimo pas vyresnius, jis kreipiasi į savo bendraamžius, ieškodamas supratimo ir paramos.

VERTYBIŲ IEŠKOJIMAS

Jaunuolio bendravimas su aplinka pasižymi vertybių pasikeitimu. Jis renkasi ir brangina kai kurias idėjas ir įvykius labiau už kitus. Yra asmenų, situacijų ir daiktų, kuriuos jis norėtų turėti. Patirtis padeda jaunuoliui susidaryti savo vertybių skalę bei nusistatyti standartus.

Vertybes jaunuolis renkasi pagal tai, kas jis yra šiuo momentu ir kokie yra jo reikalavimai. Kai kurie emociniai ir socialiniai reikalai itin giliai paveikia jaunuolį.

1. *Naujų patyrimų reikalas.* Noras pergyventi ir patirti jaunuolį veda į veiklą ir savęs pagerinimą. Jo veržlumą iširti ir pilnai gyventi beveik nepatenkinamas.

2. *Savisaugos reikalas.* Dėl praeities nesėkmių daugeliui jaunuolių trūksta pasitikėjimo savimi. Jie jaučia skirtingus norus: paramos ir nepriklausomybės, savanaudiškumo ir altruizmo, prisitaikymo ir individualumo. Tokie pergyvenimai įdiegia menka-

vertiškumo jausmus, o paskui nesaugumo.

Jaunuolio saugumą stiprina nuoširdus priėmimas, rūpestis, tolerantiškas tėvų priėmimas bei entuziastingas bendraamžių priėmimas į grupę. Artimos draugystės pergyvenimas taip pat svarbus.

3. *Reikalas išryškinti savo stovį*: šeimoj, bendraamžių tarpe, mokykloj, bendruomenėj. Šeimoj jaunuolis nori būti priimtas toks, koks jis yra, su visom keistenybėm, nori būti traktuojamas lygiai ir draugiškai.

4. *Fizinis ir socialinis pakankamumas*. Jaunuolis nori jaustis visiškai savos grupės priimtas. Jei to trūksta, kyla įtampa, susirūpinimo ir menkavertiškumo jausmai.

5. *Savojo identiteto atradimas*. Jaunuolis ieško, kas jis yra ir kuo turėtų tapti. To siekdamas, jis neretai niekina tėvų ir suaugusiųjų bendruomenės vertybes.

BRENDIMO LAIPTAI

Jaunatvės periodas pasižymi nuolatiniu judėjimu. Jaunuolis pereina iš vaikiškos plotmės į suaugusiųjų subrendimą. Luella Cole savo knygoje "Psychology of adolescence" sumini net devynis tokio brendimo laiptus: bendras emocinis subrendimas, dvilytiškumo interesų nusistovėjimas, bendras socialinis subrendimas, išsivadavimas iš namų kontrolės, intelektualinis subrendimas, amato pasirinkimas, tinkamas laisvalaikio panaudojimas, gyvenimo filosofija, savęs atradimas.

VERTYBIŲ SISTEMOS REIKALINGUMAS

Labai prabėgomis metas žvilgsnis į jaunuolio brendimo procesą rodo, kaip didelė atsakomybė tenka jaunam žmogui. Žinovai sutaria, kad vertybės, nusiteikimai ir idealai turi didelės įtakos, formuojant jaunuolio elgesį. Patirtis padeda jaunuoliui susidaryti savo vertybių skalę bei nustatyti standartus, remiantis tomis vertybėmis. Šiame darbe jam daug padeda tėvai, mokytojai ir patarėjai.

1. *Rasti pavyzdžius*. Sudarant savo vertybių sistemą, yra svarbu, pagal Alexander A. Schneider, kad tėvai ir mokytojai nurodytų jaunimui elgesio pavyzdžius, nes jau-

nulio galvojimą labai veikia tie, kurie yra arti jo. Daug jaunuolių problemų kyla iš to, kad bendruomenė jaunuoliui nedavė vertybių hierarchijos, o patys jaunuoliai dar nėra pajėgūs suprasti moralinių ir dvasinių vertybių svarbą savo gyvenime.

2. *Pasirinkti principus ir idealus*. Kitų elgesy jaunuolis atpažįsta principus ir vertybių sistemas. Dažnai jis juos padaro savais. Iš to išeina pastovumas.

3. *Suformuoti savo gyvenimo filosofiją*. Jaunuolis taip pat apsversto savo visuomenės ir bendruomenės etiką, moralę, religiją, savo tėvų norus ir draugų nuotaikas. Išmoksta save kontroliuoti ir įvertinti. Save atradamas, jis suformuoja ir moralinį charakterį — tai gyvenimas persunktas principais. Aukščiausias moralinis subrendimo lygis yra atstovaujamas racionalistinio-altruistinio tipo su pastovia vertybių ir principų sistema, kuri jam vadovauja. Toks individas rūpinasi kitų geriu.

Jaunystėj pradeda vystytis ir gyvenimo filosofija. Daugumas jaunuolių ją stato ant religijos. Yra žmonių, kurie pasirenka ideologiją, kur valstybė ar tauta užima Dievo ar religijos vietą. Dar kiti hedonistų doktriną, kur malonumas pasidaro gyvenimo tikslu.

IŠVADOS

1. Fizinis ir fiziologinis subrendimas, nors ir pasiektas, palieka jaunuolį nesubrendusį jausmiškai, profesiskai, socialiskai, juridiskai ir pilietiskai — jis lieka lengvai pažeidžiamas, negali užtikrinti savo autonomijos. Jam vis dar reikia tėvų paramos. Iš tėvų tada laukiama ypatingo subrendimo, kuris rečiau pasiekiamas.

2. Jei jaunuolis bus sulaukomas savo normaliaame vystymesi, jis išeis kovon prieš tuos, kurie jam užkerta kelią augti ir bręsti. Tokio stabdžio kitas pavojus — kartais vaikiški bruožai pasilieka per ilgai.

3. Nėra jaunuolio tik sau. Kiekvienas turi savo šeimą ir labai konkrečią. Ugdant asmenybę, reikia visa tai turėti omeny.

4. Jokia gėlė neprაžydės, jei sėkla nebus pasėta žemėje. Tėvai ir vaikai šiandien

turi išsaugoti nuoširdžiu dialogu žmogiškųjų santykių neįkainojamas vertybes.

5. Tėvai paruošia planą ir parūpina medžiagos jaunuoliui, kad jis galėtų pastatyti sau namus, bet jis pats vienas nuspręs, ar jis juos statys ir juose gyvens.

LITERATŪRA

L'Adolescence (Paris: Bloud & Gay, 1969).

Pierre Babin, *Options* (New York: Herder and Herder, 1967).

William C. Bier, S. J., *The Adolescent* (New York: Fordham University Press, 1964).

W. Connell, S. J. & J. McGannon, S. J., *The Adolescent Boy* (Notre Dame, Ind.: Fides Publishers, 1963).

Justin Pikunas, *Human Development: a science of growth* (New York: McGraw-Hill, Inc., 1969).

ŠIŲ DIENŲ VAIKŲ AUKLĖJIMO PROBLEMOS

DR. A. GARŪNAS

Šių dienų vaikų auklėjimo problemos yra labai skirtingos, palyginus su šios srities problemomis prieš 30-40 metų arba su problemomis nepriklausomoje Lietuvoje. Anais laikais buvo autokratinė sistema šeimoje, tėvų pareigos, auklėjant vaikus, buvo daug lengvesnės, paprastesnės — tėvai pasakė, ir vaikai paprastai klausė. Auklėjimas buvo paremtas tradicija, viena generacija išmokdavo iš kitos. Deja, šiais laikais tie metodai gerai neveikia, tėvai turi išmokyti naujų auklėjimo metodų, paremtų abipusiu respectu tarp tėvų ir vaikų. Tėvų pareiga surasti būdus, kad vaikai kooperuotų, parodytų respectą tėvų nurodymams ir visa šeima dalintųsi atsakomybe.

Tų auklėjimo skirtumų supratimui čia paminėsime tik vieną problemą — tai medikamentų (narkotikų ir nenarkotikų) paplitusį naudojimą mokyklinio amžiaus vai-

kuose. Šią vasarą buvo apklaustinėta keleto gimnazijų mokiniai — ir turtinguose Čikagos priemiesčiuose gyvenančių, ir neturtingose vietovėse. Rasta tokie rezultatai: 25% visų mokinių naudojo įvairius medikamentus, neskaitant marijuanos; 25% naudojo barbituratus; 19% — amphetaminus; 18% — LSD; 10% — kokainą; 6% — heroiną; 34% mėgino marijuaną.

Daugeliui mokinių atrodo visai natūralu naudoti medikamentus. Jų lengvai galima gauti mokyklos ribose. Kiekvienas mokinys jaučia didelį spaudimą juos naudoti. Pvz. apklausinėjant mokinius, viena mergaitė, kuri nenaudojo jokių medikamentų, pasakojo, kad ji į klasę nešdavosi vitaminų piliulių, kad kiti mokiniai manytų, jog ir ji vartoja medikamentus. Jų nevartojantieji mokiniai bijosi palikti neišgerto pieno ar coca-colos, kad nebūtų nematant įdėta medikamentų.

Koks yra spaudimas naudoti medikamentus, užtenka tik pažiūrėti į televizijos skelbimus: jei turi slogą, kokius nors skausmus ar kitokius negalavimus, tai tik paimk atitinkamą piliulę, ir viskas praeis. Išvada aiški — kam kentėti skausmus ar kitokius negalavimus, juk taip lengvai jų galima nusikratyti, reikia tik paimti atitinkamą piliulę.

Tad tėvai turi žinoti, kad jų vaikai, eidami į mokyklą, tikrai susidurs su medikamentų vartojimo problema. Kaip jie šią problemą išspręs? Vieni atsisakys, kiti norės pabandyti, o tretį pradės vartoti ir tam tikra dalis prie jų taip pripras, kad jau nebegalės be jų apsieiti. Tada jau tragiškos pasekmės neišvengiamos.

Kiek vaikai yra pasiruošę šią problemą sutikti ir kiek tėvai gali padėti jos išvengti? Čia jau sunkesnis atsakymas. Juk visi tėvai draudžia vaikams naudoti medikamentus, tad matome, kad draudimo neužtenka. Kovą su šia problema taip pat priklauso nuo valdžios organų sumanumo kovoti su nelegaliu medikamentų platinimu, o taip pat nuo tėvų sugebėjimo padidinti vaikų atsparumą prieš medikamentų vartojimą ir nuo sugebėjimo šeimoje pašalinti visas priežas-

tis, kurios stumia vaikus vartoti medikamentus.

Jaunuoliai mėgsta viską išbandyti, tad daugumas norės išbandyti ir marijuaną arba amfetaminus, bet, jeigu namie neturės rimtų konfliktų, tai neišpras jų vartoti ilgesnį laiką. Kai šeimoje tarp tėvų ir vaikų nėra abipusio respekto ir darnaus sugyvenimo, tai yra svarbiausia priežastis, dėl ko vaikai įpranta vartoti medikamentus. Norint, kad vaikas juos mestų vartojęs, tai svarbiausia — reikia pašalinti šeimoje tuos konfliktus ir išugdyti sugyvenimą bei respektą vieni kitiems.

Spręsdama šią problemą, medicinos literatūra nurodo dažniausiai sutinkamas auklėjimo situacijas, kurios būna medikamentų vartojimo priežastis.

1. *Per didelis nuolaidumas* (oversubmission) — kai tėvai nuolat nusileidžia vaikų užgaidoms, norams, kaprizams. Toks vaikas tampa jaunuoliu, neišmokęs suvaldyti savo užgaidų, neturėdamas energijos savęs kontroliuoti, nors tokiu savo elgesiu jis labai apsunkina savo ateities tikslus ir pažeidžia kitų teises. Toks jaunuolis, įpratęs visuomet patenkinti savo užgaidas ir nemokėdamas atsisipirti, lengvai tampa medikamentų naudojimo auka.

2. *Perdėtas pataikavimas* (overindulgence) — tai vaikų aprūpinimas visokiomis medžiaginėmis gėrybėmis ir patarnavimais, nežiūrint, ar tai tikrai vaikui reikalinga. Toks vaikas taip pat tik ieško pasitenkinimų be jokio savo darbo ar pastangų. Jis ieško visokių gėrybių, visokių malonumų, viską nori išbandyti, neišskiriant nė medikamentų.

3. *Perdėtas dirigavimas* (overcoersion) — tai per didelis tėvų noras visuomet diriguoti vaikų veiksmus, neatsižvelgiant į vaiko teisę pačiam surasti ir vystyti savo palinkimus ir veiksmus. Vaikai, tokioje aplinkoje augdami, tampa maištingi, labai priešinasi tokiam tėvų dirigavimui, yra privirsti ginti savo bręstantį individualumą nuo nuolatinio tėvų kišimosi. Tokie jaunuoliai dažnai pradeda naudoti medikamentus, manydami, kad tai padės jiems surasti sa-

vo individualumą ir tokiu būdu išlaisvins iš per didelio tėvų kišimosi bei dirigavimo. O kai tėvai bando sukontroliuoti savo vaiko medikamentų naudojimą, kaip bandydavo sukontroliuoti ir kitus jo veiksmus, tai jis dažnai naudoja medikamentus kaip priemonę parodyti tėvams savo pasipriešinimą.

4. *Sumenkinimas* (belittling) — kai tėvai linkę nuvertinti vaikus ar jų pasiekimus, tuo būdu mažindami tokio jaunuolio vertingumo jausmą ir savęs respektą. Toks jaunuolis bręsta su menkavertiškumo jausmu, bloga nuotaika ir beviltiškumu. Tokie jaunuoliai labai dažnai pradeda naudoti medikamentus, kad bent laikinai pakeltų savijautą ir apsigintų nuo nuolatinės tėvų kritikos.

5. *Nepasitikėjimas* (distrust) — tai tėvų nepasitikėjimas vaikų charakteriu ar jų pasisekimais gyvenime. Toks jaunuolis išsivysto į panašią asmenybę, kaip tėvų buvo pranašauta. Taip pat jeigu tėvai juos neteisingai apkaltina, jog jie ima medikamentus, tai vaikai dažniausiai ir pradeda juos imti.

6. *Nepaisymas, apleidimas* (neglect) — kai tėvai rodo per mažai rūpesčio ar supratimo kiekvienoje vaikų augimo stadijoje, kai nesugeba surasti reikalingo ryšio su vaikais ir jiems pagelbėti brendimo laikotarpiu. Tokie vaikai pasiduoda draugų įtakai, su jais pradeda bendrauti ir, jeigu tie draugai naudoja medikamentus, tai jie turės daug daugiau įtakos negu tėvai ir juos patrauks į medikamentų naudojimą.

Tad vienoks ar kitoks šių minėtų auklėjimo situacijų išsprendimas ir turės daug įtakos, ar vaikai pradės vartoti medikamentus, ar jų vengs.

Nėra lengva surasti tokių tėvų, kurie sugebėtų suprasti vaiką visose jo vystymosi ir brendimo stadijose. Kai kurie tėvai labiau sugeba suprasti vaiką, kai jis dar mažas, kiti geriau supranta paauglius. Dažnai motina labai gerai sugeba vaiką suprasti ir auklėti nuo gimimo iki mokyklinio amžiaus, bet vėliau, vaikui augant ir bręstant, ją gali gąsdinti jo noras būti sava-

rankišku. Bet po keleto metų, vaikui pergyvenus šią brendimo krizę, ji vėl gali būti nepamainoma jo patarėja. Panašiai gali būti ir su tėvu. Taip pat ir vaikai nevie nodai pergyvena savo augimo ir brendimo stadijas.

Gydytojai ar inžinieriai, prieš pradėdami eiti savo pareigas, ilgus metus turi ruoštis, mokytis, studijuoti, kad galėtų tinkamai atlikti savo darbą. O juk vaikų auklėjimas yra ne mažiau atsakingas užsiėmimas už gydytojo ar inžinieriaus, bet šiam užsiėmimui paprastai nėra specialaus pasiruošimo, kursų ar kolegijų. Aišku, kad šios srities studijos daug padėtų, bet vis dėlto vaikų auklėjime yra svarbiausia ne teorinės žinios apie auklėjimą, bet širdis ir meilė. Gali žinoti visas auklėjimo taisykles, bet tai dar nereiškia, kad jau būsi ir geras auklėtojas. Tik meile ir supratimu paremta namų atmosfera padės vaikui normaliai bręsti ir vystytis.

Auginant vaikus, kiekvienų tėvų gyvenime ateina laikas, kai jie pamato, kad jų vaikas jau nebėra vaikas. Vaikui bręstant, tėvai vis mažiau ir mažiau jį gali apsaugoti nuo visokių pavojų, o vaikas vis labiau ir labiau išmoksta apsieiti be tėvų pagalbos. Čia ir prasideda konfliktas. Tėvai vis nori ir toliau būti vaikui reikalingi, o vaikas nori vis labiau nuo jų atsipalaiduoti.

Vaikų brendimo laikotarpis yra pilnas priešingybių. Pasipriešinimas autoritetui ir visokiom taisyklėm yra normalus brendimo požymys. Tėvams gali būti labai skaudu matyti, kad tas jų iki šiol buvęs malonus vaikelis pavirto į tokį neklaužadą, vartojantį šiurkščius žodžius ir amžinai nepatenkintą. Bet nieko nepadarysi, kiekvienas turi tai pergyventi ir pereiti šiuos pasikeitimus: iš organizuotos vaikystės, per disorganizuotą brendimo laikotarpį, į reorganizuotą subrendimą.

Šiuo brendimo laikotarpiu kiekvienas paauglys išsilaisvina iš tėvų globos, išvysto ryšius su aplinka, draugais ir suranda, ar turėtų surasti, pats save: kas jis yra, ko nori ir ko siekia iš gyvenimo. Tėvai turėtų būti tolerantiški šiuo laikotarpiu.

Dažnai vaikas šiame amžiuje pasidaro neklaužada, ne tiek norėdamas tėvams pasipriešinti, kiek parodyti savo savarankiškumą ir autonomiją. Tačiau, nežiūrint to rodomo ir siekiamo savarankiškumo, paaugliai yra labai reikalingi tėvų pagalbos, tik tėvai turi labai mokėti ir suprasti, kaip jiems pagelbėti. Nors tėvai būtų labai protingi ir suprantą savo vaikus, bet paaugliams jie dažnai atrodo neteisūs ir neišmintingi. Gal geriausiai tai išreiškė rašytojas Mark Twain: "Kai aš buvau 16 metų, maniau, kad mano tėvas yra visiškai nemokša, bet kai sulaukiau 20 metų, tai labai nustebau, pamatęs, kiek mano tėvas išmoko per tuos ketverius metus!" Subrendęs žmogus supranta, koks naivus jis buvo jaunystėje, kai galvojo, kad viską geriausiai supranta ir geriausiai pažįsta gyvenimą.

Visi tėvai trokšta vaikams tik gero: laimės, sveikatos, saugumo. Be abejo, jiems yra skaudu, kad tokių gerų intencijų vaikui dažnai neįvertina. Paaugliams nepatinka per didelė globa ir patarimai. Jie nori būti savarankiški, nori patys tvarkytis. Autonomija jiems yra didžiausia vertybė, todėl kiekvieną laiką priešų, kas tik nori kištis į jų reikalus. Tėvai čia susiduria su didele problema: kaip pagelbėti, jeigu vaikas tos pagalbos kratosi? Kaip palaikyti su vaiku ryšį, jeigu jis kiekvieną patarimą ar nurodymą sutinka kaip jo puolimą? Tėvams reikia daug apdairumo, kad šeimoje būtų išlaikyta ramybė ir abipusis respektas.

Labai daug nesklandumų ir ginčų šeimoje išnyktų, jeigu tėvai daugiau dėmesio kreiptų į savo vaikų jausmus ir dvasinę būklę. Nešokti tuoj jų kritikuoti, bet išklausyti jų nuomonių su susidomėjimu, ir tik po to ramiai, taktiškai pasakyti savo nuomonę. Piktais žodžiais vaiko neišmokysi ir nepriversi, kad jis turėtų tau pagarbos. Neužtenka įrodyti, kad esi teisingas. Kai viešpatauja piktumas, tai jokie faktai neįtikina.

Gydytojai turi savo motto: "Primum non nocere" (Pirmiausia — nepakenkti). Ir tėvai turėtų laikytis šios taisyklės. Reikia stengtis neužgauti vaiko jausmų, jo neįžeisti, išreiškiant savo priešingą nuomonę. Pvz. ma-

Kūdikystė

Algirdas Grigaitis

Vaikystė

Algirdas Grigaitis

Jaunystė

Senatvė

KONGRESAI: VIENAS, DU... IR TRYS

A. SAULAITIS, S.J.

Kaip tėvai, giminės ir nepartiniai žiūrovai stebi tik ką gimusį kūdikį, norėdami nuspręsti, į ką jis panašus, taip ir iš visų pusių vertinami Jaunimo kongresai. Pirmasis jau šešerių metų, antrasis vos tik pradėjo dairytis įvairiose pasaulio šalyse, o trečiojo tropinių krikštynų dar reikės trejetą metų palūkėti. Dar per anksti vertinti 1972 metų liepos mėnesio susitikimo pasekmes, bet galima jau palyginti rengėjų, rėmėjų ir dalyvių "vaikus".

mai išėjus su dukra pirkti suknelės, dukra, pamačiusi lange suknelę, gal pasakys: "Oi, kokia graži ta suknelė". O mama gal atkirs: "Pfui, visiškai negraži, biauři!" Toks mamos atsakymas iššauks dukros pyktį, ji jausis įžeista, paniekinta, nežiūrint gal labai gerų mamos intencijų apsaugoti dukrą nuo blogo pirkinio. Toks mamos atsakymas bus dukrai prikišimas, jog ji neturinti gero skonio ir nieko nesuprantanti apie grožį. Motina savo skirtingą nuomonę gali išreikšti kita forma, ramiai paaiškindama, kad gal tos suknelės spalva per aštri, kad jai geriau tiktų kitokia spalva ir pan.

Dažniausiai tėvų palinkimas kritikuoti vaikus neatneša naudos, bet išvysto tik piktumo ir keršto jausmus ir sumažina sa-

SKAIČIAI

1966 metais buvo atstovaujama 17 kraštų, o 1972 m. — 14. Iškrito Naujoji Zelandija, Italija, Šveicarija. Abu kartus atstovauta: Australija, Argentina, Austrija, Belgija, Brazilija, Kolumbija, Urugvajus, Venecuela, Švedija, Anglija, Vokietija, Prancūzija ir, aišku, JAV bei Kanada. Vadinamųjų "užsienio" dalyvių skaičius pakilo nuo 120 iki daugiau kaip 200, kurių 125 buvo rinkti atstovai. Jaunimo skaičių padidino tuo pat

vimi pasitikėjimą. Vaikams labai daug žalos daro tėvai, nuolat kritikuodami jų charakterį ir elgesį, kai visi nuolat kartoja: "Iš tavęs nieko gero nebus, tu esi biauřus, netvarkingas, kvailas". Tai sukelia vaiko pyktį, keršto jausmą ir atneša didžiausią žalą normaliam vaiko brendimui bei intelektualiniam vystymuisi. Tokiose šeimose užviešpatauja amžinas triukšmas ir barniai. Jei vaikai padaro ar pasako ką nors, kas tėvams nepatinka, tėvai tuoj pradeda šaukti ir vaikus niekinti. Vaikai įsižeidę taip pat pavartoja nepagarbius, grubius išsireiškimus. Tėvai vėl pradeda grasinti, bausti, ir taip vyksta nuolatinės kovos, vaidai, barniai. Tėvai turėtų stengtis dažniau pulti ne vaiką, o problemą.

metu vykusi šokių šventė, sukvietusi pus-
tuzinį tolimųjų kraštų sambūrių.

Šiaurės Amerikos jaunimo skaičius
neįmanoma sumesti, bet galima manyti,
kad antrą kartą buvo gerokai daugiau: tą
patį vakarą daugiau kaip 4000 asmenų
buvo pasiskirstę tarp šokių šventės ruošto
talentų vakaro ir Kongreso vakaro, o di-
desnė jų dalis buvo jaunimas. Studijų sa-
vaitės dalyvių skaičius pakilo iš 120 (kurių
84 iš užsienio) iki 250 (pusė iš kitur). Sto-
vyklautojų liko tiek pat — apie 450. Taip
pat buvo didesnis ryšys ir su įvairių vie-
tovių jaunimu, nes II JK įvykiai buvo pa-
skirstyti po Čikagą ir Torontą, o pokongre-
sinės kelionės apėmė apie 15-20 Šiaurės
Amerikos miestų.

Finansai, kaip ir aplamai kainos, padi-
dėjo. Iš beveik 100.000 dol. siekusios są-
matos atsirado 1972 m. numatyta 160.000
dol. suma. Likutis, atrodo, taip pat bus di-
desnis. Atskaitomybė abudu kartus buvo
rūpestinga.

ILGIS IR SUSKIRSTYMAS

Po pirmojo JK manyta, kad būtų buvę
geriau studijinę dalį nukelti po kongreso
iškilmingosios dalies, įvykusios Čikagoje,
kad būtų daugiau laiko pasitarti svarbiais
įvairių kraštų reikalais ir geriau paruošti
rezoliucijas. Antra vertus, 1966 m. studijų
savaitė (VI.19-25) ir stovykla (VI.25-30) da-
vė progos visiems susipažinti dar prieš iš-
kilmingą programą, o taip pat suvažiuoti
ir užsienio atstovams, nes mokslo metai ne-
vienodai tęsiasi.

Antrasis, pradėtas beveik dviem savai-
tėm vėliau (1972.VI.30), buvo kiek patoges-
nis užsieniečiams (Brazilijoje mokslo metai
baigėsi birželio 25, o Venecueloje liepos
vidury). Programos paskirstymas į JK ati-
darymą (VI.30-VII.3) ir uždarymą (VII.16)
atleido spaudimą viską greitai užbaigti.
Studijų savaitėje jau buvo svarstomos ir
atidaryme iškeltos mintys, o susipažinti ne-
maža progų buvo ir pirmosios dalies vaka-
rinėje programoje.

Vietoj prieš šešerius metus buvusios 15
dienų oficialiosios programos, dabar buvo
17 dienų su kiek trumpesne studijų savai-

te ir ilgesne stovykla bei iškilminga dalimi.
Pirmasis kongresas vyko kartu su dainų
švente, o antrasis — su tautinių šokių
švente.

PROGRAMOS DALYKAI

Programas sulyginti nėra lengva, nes
paskaitos ar pokalbiai (simpoziumai), tuo
pačiu pavadinimu išreikšti, gali būti visai
skirtingo turinio. Antrajame kongrese ne-
buvo Miss Lithuania rinkimų, nors iš grožio
atstovių pusės trūkumų, atrodo, nebūta. Ne-
buvo ir banketo Čikagoje, nors tautinių šo-
kių šventė surengė šaunų 2500 asmenų po-
kylį. Parodų skaičius platesnis, bet apimtis
skirtinga: pasikartojo architektūros, spau-
dos parodos, o dailės paroda išsiskyrė į
grynojo ir taikomojo meno bei tautodailės
parodas; iškrito sporto ir Pedagoginio insti-
tuto parodos; filatelija ir numizmatika tapo
kitų parodų dalimi; prisidėjo fotografijų ir
filmų parodos.

Vietoj operos "Lokys" buvo du dramos
vakarai, kur buvo suvaidinta po du veika-
lus. Vienu susipažinimo vakaru buvo dau-
giau. Kongreso vakaras buvo labai puikiai
suplanuotas ir suorganizuotas. Užbaigimo
banketas Toronte buvo šeimyniškesnio po-
būdžio ir mažesnės apimties, negu 1966 m.
vakarienė.

Pamaldos, kitaip pasiskirsčius progra-
mai, taip pat pasikeitė: pirmąjį kartą buvo
iškilmingos mišios stovykloje ir Čikagoje,
o šį kartą — mišios Grant parke, Čikagoje,
susikaupimo vakaras studijų savaitėje, sto-
vyklos ir kongreso pabaigos iškilmingesnės
apeigos.

Po pirmojo kongreso tik Argentinos gru-
pė (prisidėjus ir keliems iš kitur) automobi-
liais apkeliavo įvairias lietuvių gyvenvie-
tes. Šį kartą, sportininkų globojami, bet JK
proga atvykę australiečiai varžėsi įvairiose
vietovėse, o su vietinių LB valdybų pagal-
ba JK komitetas suruošė 120 asmenų po-
kongresines keliones, užtrukusias beveik
10 dienų.

Abu kartus prieš kongresą buvo išsiun-
tinėta anketa apie jaunimo tautinius bei
asmeninius nusistatymus. Pirmosios duo-
menys buvo paskelbti kongrese, o antro-

sios išvadų dar tenka laukti. Klausimai taip pat pasikeitė, ir į juos atsakė jau kita išeivijos karta.

KONGRESO MINTYS

Kaip kasmetiniai studentų suvažiavimai, taip ir abu kongresai rėmėsi tomis pačiomis temomis, nors technikinis jų padalinimas tarp "iškilmingosios" dalies, stovyklos ir studijų savaitės buvo kitoks. Išanginės paskaitos panašios: "Jaunimo reikšmė tautoj ir išeivijoj" — "Lietuvių jaunimas išeivijoje — prasmės bei ieškant". Panašiai buvo svarstyti ir kiti klausimai: jaunimo organizacijos, laisvinimo darbas ir jaunoji karta, žvilgsnis į pavergtąją Lietuvą, Bendruomenė išeivijoje.

Tarp pokalbių ir paskaitų skaičiaus išsiplėtė švietimo klausimas iš vieno simpoziumo į penkis: lietuvių kalba šeimoje, lituanistinių mokslų galimybės, tėvų ir vaikų santykiai, kūryba, spauda. Čia dar būtų galima priskirti ir mišrių šeimų klausimui skirtą laiką. Anglų kalba pokalbių skaičius padvigubėjo (iš vieno į du), bet ir jų apimtis kita: vietoj "Amerikos lietuviai JAV" buvo "Estų, latvių ir lietuvių bendradarbiavimas" ir "Etninė sąmonė JAV". "Kaip keičiamės svetimoje aplinkoje" (anketos apžvalga) išskirstyta po pirmąją bei paskutinąją paskaitą, bet nejučiomis ir visur kitur, pvz. švietimo ir šeimų klausimuose.

Religinė tema, vystyta 1966 m. kongrese, 1972 m. pateko į studijų savaitę. Iškrito sporto sekcija (išskyrus žaidynes) ir karių bei veteranų simpoziumas. Nagrinėti padėčiai Lietuvoje abiejuose kongresuose skirta daug laiko. 1972 m. diskusijas pagyvino susideginimai Lietuvoje ir kiti 1969-1972 metų įvykiai bei pasaulio reakcija į juos.

STUDIJŲ SAVAITĖ

1966 m. Dainavos stovykloje studijų savaitė turėjo ir stovyklišką atspalvį, o 1972 m. Kent State universitete — jau akademinę aplinką, bet abi mušėsi į vis didesnį ten esančiųjų dalyvavimą programoje. Pirmoji vadinta "Jaunimo vadovų studijine savaitė", o antroji "PLJK studijų dienomis". Abi kreipė mintis į būsimąsias rezoliucijas

arba praktiškas po kongreso įvykdytinas išvadas. Bet programos suskirstymas buvo visai kitoks. 1966 m. buvo imtas šis pagrindas: asmuo, grupė, vadovas, organizacijos, Lietuvių Bendruomenė. Po bendrų pranešimų kiekviena tema sudaryti vis skirtingos sudėties diskusiniai būreliai, kurie savo išvadas pateikė visiems. Dėmesys skirtas lietuviškajai veiklai, jos dinamikai, struktūrai, sunkumams, vadovavimui (tam buvo išleistas ir specialus leidinys). Bendrus pokalbius ir diskusijas papildė studijiniai būreliai, kurie kasdien susirinkdavo (pasirinkti pačių dalyvių pagal išsiuntinėtą anketą): jaunimo stovyklos, lituanistika, lietuviškasis charakteris, organizacijos, politika, spauda, kūryba. Čia patys dalyviai išsirinkdavo pirmininkus bei sekretorius ir numatydavo veiklą.

Antrojo kongreso studijų dienos paskirstytos šešiomis temomis: kultūra, religija, politika, gyvenamoji aplinka, auklėjimas, šeima. Kiekviena tema padalinta į dvi dalis: išeivijoje ir Lietuvoje. Kasdien reikėjo pasirinkti vieną iš dviejų temų, nes jos vyko tuo pačiu metu. Temos buvo nagrinėjamos kelių asmenų iš įvairių kraštų, prieš tai pasirodusių. Po bendrų diskusijų būdavo mažesnių būrelių (apie 10 asmenų) diskusijos su išvadamis raštinei ir įvairioms komisijoms.

Paskutinė 1972 metų studijinė diena skirta oficialiam atstovų suvažiavimui, kuriam buvo paruoštas reguliamas ir išrinkti pareigūnai. Tokio posėdžio I JK nebuvo. Čia buvo aptartos ir nubalsuotos rezoliucijos, numatyta ateinančio kongreso vieta ir laikas. Pirmajame kongrese buvo viena rezoliucijų komisija, o antrame jų buvo daugiau, kad būtų galima aiškiau ir praktiškiau įvykdyti kongreso nutarimus.

STOVYKLA

Nemaža dalis studentiškosios stovyklos programos, neplanuota ir neplanuotina, vis būna panaši: vieni seka dienotvarkę, o kiti nusistato privačią. Jeigu pirmojoje buvo norėta paskaitininkų, bet nespėta laiku susisiekti, tai antrojoje nė vienas neatsisa-

kė, o jų buvo po du kasdien, atvykusių ir iš toliau: Nagys — poezija, Puzinas — istorija, Sagys — choreografija ir šokiai, Schmalstieg — kalba, Strolia — dainos, Tamošaitis — tautodailė, Vaičiulaitis — literatūra, Valius — menas, Salys — kalba (atsiūsta tik juostelė).

Pirmojoje stovykloje vietoj paskaitų buvo kiekvienai dienai duotos temos, išvystytos diskusijos, panašiai kaip ir tų metų studijų savaitėje. Pagrindinės temos buvo: lietuvių jaunimas laisvajame pasaulyje, jaunimas ir lietuviškoji kultūra, jaunimas ir Lietuva dabar, jaunimas ir politika, Lietuvių Bendruomenė. Pokalbiai ir paskaitos dar buvo ruošiamos pastovyklėse, bet jų daug nebuvo.

Stovyklautojai Dainavoje (1966) ir Romuvoje (1972) buvo skirtingai suskirstyti: Dainavoje buvo skautų, ateitininkų, neolituanų ir studentų sąjungos pastovyklės, vadovaujamos tų organizacijų pareigūnų. Užsieniečiai galėjo bet kurią pasirinkti, bet daugiausia buvo bendroje studentų pastovyklėje. Romuvoje vyrų ir moterų pastovyklės dar buvo suskirstytos patogumo dėlei į kitas dvi. Vakarinės programos abiejose stovyklose buvo labai panašios. 1966 m. iškart buvo bandyta ruošti keli vakarai, bet tuoj paaiškėjo, kad pakanka vienos bendros programos su užsitiesiančiu lauželiu. Antrojoje pagrindinė programa buvo: literatūra, laužas, šokiai, tarptautinis vakaras ir kt. Vėliau dar būdavo antroji programa: filmai, šokiai, lauželis ir pn.

TVARKA IR DALYVAVIMAS

Ne paslaptis, kad kuo daugiau žmonės kur nors įtraukti, tuo daugiau domisi ir dalyvauja. Abudu kartu ir stovykloje, ir studijų savaitėje vadovybių sąstate buvo ir iš kitų kraštų atvykusiųjų, o visiems dar duota proga pasisakyti kiekvienos dienos pabaigoje. Antrojoje stovykloje bendradarbiavimas buvo dar tobulesnis, negu pirmojoje, nes šalia stovyklos administracinės-programinės vadovybės dar į vadovybę įėjo kiekvieno krašto atstovas, dalyvaujantis sprendimuose ir svarstymuose, o taip pat

po vieną ar po du atstovus priklausė ir "tvarkdariams", kurie prižiūrėjo tvarką ir rūpinosi atskiriems asmenims pranešti apie programos dalykus, o naktį nustatytą valandą dar nesiilsintiems priminti apie poilsį.

Kento studijų savaitėje dalyvavo didesnis nuošimtis užsiėmimuose, negu Dainavos stovyklos studijų savaitėje. Aplamai abu kartus visuose programos dalykuose dalyvavo ir įvairių kraštų atstovai, ir nemažas dalyvių skaičius. Tas pat pasakytina ir apie kongreso atidarymą bei uždarymą.

MANO KELIAS Į SĄMONINGĄJĄ LIETUVYBĘ

ALGIS DUNDA

Mano kelias į sąmoningąją lietuvybę buvo sunkokas.

Esu gimęs Australijoje, ir, nelaimei, mano tėvai apsigyveno toli nuo Adelaidės miesto, kuriame vyksta visa lietuviškoji veikla ir yra daugiau progų susitikti su lietuviais, ypač tokio pat amžiaus, kaip aš pats.

Adelaidės mieste, esančiame už 20 mylių nuo mano gyvenamosios vietos, yra Lietuvių Namai, o juose ir lietuviška Australijos Lietuvių Bendruomenės savaitgalio mokykla, kurią aš lankiau 8 metus. Ačiū už tai mano tėveliams. Belankydamas mokyklą, dalyvavau ir lietuvių skautų organizacijoje. Stropiai lankiau mokyklą; patiko lietuvių kalba, o ypač Lietuvos istorija.

Kai baigia lietuviškąją savaitgalio mokyklą, jos vedėjas p. Statnickas, lietuvių kalbos mokytoja p. Urbonienė ir istorijos mokytojas p. Maželis man patarė neakivaizdiniu keliu studijuoti lietuvių kalbą bei literatūrą Pedagoginiame Lituanistikos Institute, kuris yra Amerikoje, Čikagos mieste. Gavęs pritarimą iš tėvų, sutikau, ir šituo savo pasiryžimu esu labai patenkintas, nes jaučiu, kad nenutolstu nuo lietuvių kalbos, bet vis ją turtinu; susipažinau su lietuvių literatūra, labai pamėgau savo

lektorius, nors dėl didelių nuotolių su jais ir nesusitinku. Dabar vis man atrodo — darai si sąmoningesnis lietuvis.

Norėčiau tą užsibrėžtąjį tikslą greičiau pasiekti. Bet ir vėl kliūtis — High School egzaminai. Manau, kad, pasiekęs aukštąjį mokslą, būsiu naudingesnis ir lietuvybei.

Neatsižvelgdamas į tai, kad reikia daug ruoštis egzaminams, stengiuosi, kiek sąlygos leidžia, atlikti negaišdamas ir Instituto lietuviškus darbus, ypač kad labai gražius paraginimus, įvertinimus ir linkėjimus gaunu iš savo Ped. Lituanistikos Instituto lektorių.

Labai gaila, kad mirė Instituto direktorius a.a. Domas Velička. Dabar jau tas neakivaizdinio skyriaus direktoriaus ir lietuvių literatūros dėstytojo pareigas perėmė lietuvių kalbos lektorius Ignas Serapinas, kuris mane taip pat padrąsina ir pakelia norą dirbti. Už visa tai jam esu taip pat labai dėkingas.

Aš noriu būti sąmoningas lietuvis, ir dabar jau visiškai esu įsitikinęs, kad lietuvių kalba, liet. literatūra bei Lietuvos istorija šiame mano kelyje gali daug padėti, o be to — ir lietuviškos organizacijos. Man patinka skautai, tai aš šioje lietuviškoje organizacijoje ir dalyvauju.

Pamėgti lietuvių kalbą padėjo dar ir štai kas: Lietuvių savaitgalio mokykla skyrė premijas (pinigais). Aš tą galimybę išnaudojau ir vis daugiau pripratau lietuviškai skaityti.

Jaunimui noriu patarti ne tik lankyti lietuvišką savaitgalio mokyklą, bet ir atlikti paskirtus darbus, kad vėliau netektų gailėtis. Aš pats, pradėjęs lankyti lietuviškąją savaitgalio mokyklą, dažnai gailėjausi laisvų šeštadienių, bet dabar matau ir suprantu, kad klydau.

* * *

ALGIS DUNDA yra jauniausias Ped. Lituanistikos Instituto studentas, gimęs 1957 m. rugpiučio mėn. 1 d. Australijoje. Ten jis rūpestingų savo tėvų prieglobsių gyvena ir mokosi. Tai retai beužtinkamo darbštumo, pareigingumo ir valingumo jaunuolis, galintis būti šviečiančiu pavyzdžiu

ne tik jo amžiaus jaunamečiams, bet ir žymiai, žymiai už jį vyresniems — net ir barzdose paskendusiesiems dabartinio jaunimo atstovams. Tai tikras Vairganto raštuose vaizduojamas deimantiukas.

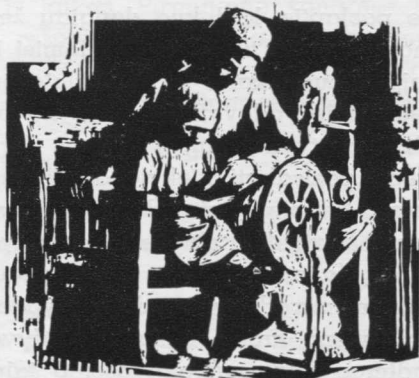
Šiame Institute lituanistines studijas, vos keturioliktus metus įpusėjęs, Algis pradėjo 1971 m. pirmame ketvirty, ir per pusantų metų bendrinio kurso dalykų keturių semestrų baigmė jam visai jau nebe už kalnų. O, kad šiuo gražiu pavyzdžiu pasektų ir daugiau lietuvių jaunimo!

Jaunasis Algis niekad nėra nusiskundęs, kad jam pateikiami darbai per sunkūs. Net kirčio ir priegaidės kursą jis įveikė visai dailiai, be dejavimo.

Daugeliui pas mus ir keli blokai iki lituanistinės mokyklos yra per tolimas kelias ir dėl to nuo jos lankymo susilaikoma. Algio tėvams ir 20 mylių per aštuonerius metus nebuvo nei tolimas, nei įkyrus kelias, nes sąmoningoji lietuvybė buvo stipresnė už fizinius ir materialinius nepatogumus.

Išskirtino dėmesio bei pagarbos verti ir Algio savaitgalio lituanistinės mokyklos mokytojai už jų išmintingą dėmesį ir rūpestį, parodytą lituanistinio švietimo tęstinumui. Nukreipdami kiekvieną gabų ir rimtą jaunuolį-jaunuolę į Ped. Lituanistikos Institutą ruošti pakeisti juos ateityje, parodo, kad jiems labai rūpi išlaikyti lietuvybę gyvą, sąmoningą ir veiklią ilgiems laikams. Linkėtina, kad jie sugebėtų atrasti savo auklėtinių tarpe ir daugiau panašių Algį, Rasų, Danguolių.

Ignas Serapinas

KAS YRA MENAS IR MENININKAS

ALGIS GLATKAUSKAS

(Algis Glatkauskas gimė 1934 m., mirė 1972 m. gegužės 29 d. Gyveno Detroitė. Čia spausdiname vieną jo laišką, rašytą savo draugei dailininkei. Nors minčių dėstymas yra šiek tiek savotiškas, kai kas gal bus aiškiai suprantama tik jam ir jo draugei, bet manome, kad jaunimui jos nebus svetimos. Red.)

Didieji skonio skatintojai ir dabintojai yra dailininkai. Savo darbu jie parodo, kas yra gražu. Žiūrovas iš karto pamato, kad tas spalvų derinys yra gražus. Ne dėl to gražus, kad būtų aiškiai suprantamas, bet dėl to, kad žmogui yra gera pajusti paveiklo įtampą savo sieloje. Tai yra gera žmogui, nes jo kūnas virpa iš pajudintų gyvybės reiškinių, kurie palaiko jį gyvą. Tai yra gyvas menas. Žmogus pajunta ir supranta, kaip teisinga nekęsti visko, kas netobula. Be meno žmogus gyvena netobulai, nes jis yra negyvas savo esme. Tik per meną žmogus priartėja prie Kūrėjo ir prisima sau Kūrėjo privilegijas (Dievo nėra, yra tik dievai, sakė Nietsche, bet jis nežinojo, kas yra meilė — jis negalėjo mylėti.) Tai nėra žaidimas, kurį žiūrovas stebi, bet visų priartėjimas per dailininką prie gyvenimo pagrindų.

Gyvenimo pagrindas yra tas, kad žmogus galėtų prisidėti prie aukos ir kad tuo būdu būtų iškeltas ateities paminkle. Dailininkas gyvena šiandien, kad rytoj būtų didvyris. Jam aplinka nėra svarbi. Svarbu tik vienkartiniai tikslai, kurie gimsta ir miršta tuo momentu. Tą momentą galima ištesti, bet niekuomet taip, kad prilygtų nustatytam planui ar idealui. Mes esame arba nesame gyvi dabar, šiuo momentu. Ateitis gyvybės negarantuoja.

"Tai yra skonio dalykas", pasako žmonės, stovėdami prieš paveikslą. Taip jie nusigrįžta nuo to paveiklo ir nuo dailininko. Kaip keistai skamba, kai žmonės bando vertinti, žiūrėdami tik į gražius ir suprantamus dalykus. Bet paveikslas yra vertybė

savyje. Ne todėl, kad jis išreikštų vienokią ar kitokią mintį, bet todėl, kad jis sukurtas iš atskirų detalių: drobės dydžio ir pavidalo, tapybos metodo, spalvų parinkimo ir sudėjimo. Čia ir glūdi paveiklo dinamika. Iš 1000 negyvų paveikslų gal tik vienas yra gyvas. Iš 1000 dailininkų gal tik vienas gali sau pripažinti teisę kurti ir ugdyti žmonių skonį. Jis praplečia grožio mastą, nuplėsdamas nuo jo visas gyvenimo uždėtas kaukes.

Suprasti ir įvertinti mintį yra gražu, nes vertindamas žmogus stebi save ir žiūri, kaip toli jis gali nueiti. Bet mintis yra taip toli nuo mūsų, nes ji yra paveiklo surakinta. Lyg kalėjime uždaryta ji tupi, kai laisvas žmogus žiūri ir stebisi, kaip galėjo dailininkas įdėti tiek minties į tą paveikslą. Bet jis tuoj pastebi, kad tai negalima. Dailininkas yra galingas todėl, kad visi jo reikalavimai atsimuša į jo galias. Man reikia to, ką aš galiu. Todėl dailininkas yra labai dosnus. Dailininkas nesivaržo ir nesijaučia suvaržytas. Jis gyvena mene, bet ne iš meno. Ir tik tas yra tikras dailininkas, kuris palieka savęs dalelę nutapytame paveiksle. Jis lyg karste palaidoja tą savo mirusią vienumos lastelę. Kiekvienas tokio dailininko paveikslas yra brangus, neįkainojamas. Parodoje toks dailininkas savo paveikslais šaukia: "Tik aš esu gyvas, nes miriau ir kėliaus. Perėjau pragaro kančias, norėdamas jums parodyti, kaip gera gyventi ir būti žmogumi!" Čia jokios minties nėra; jokios pamokos neduodamos; jokie patarimai neteikiami.

Tyras menas yra tas, kuris atsiriboja nuo visko, kas yra toli nuo žmonių. Žiūrovas yra vaikas, kurį dailininkas paima už rankos ir veda per pasaulį. Reikia tik jam pasiduoti, ir iš karto pajusi, kaip skanu su dailininku valgyti jo duoną. Toks dailininkas myli savo žiūrovus, iš jų nesijuokia, bet visuomet į juos rimtai žiūri. Viena iš tokių išskirtinų dailininkų esi Tu.

Tavo Algis

“DIDŽIŲJŲ KLAUSIMŲ” LABIRINTE

(Disputas su prof. A. Maceina)

DR. GR. VALANČIUS

Dievo maldykla dar nepastatyta,
Dievo pasaulis dar nesukurtas.

(Baltrušaitis)

Žemė skelbia su manim vienybę.

(Bradūnas)

Argi Dievas sukūrė pasaulį
ir jį apleido?

(Šv. Augustinas)

Lietuviškoje filosofijos-teologijos rašliavoje prof. A. Maceinos pozicija be konkurencijos. Jis neturi lygių partnerių, atseit, stovi tartum aukščiau kritikos. Kiek žinau, bene tik vienintelį kartą jį stipriai (ir teisingai) “pakočiojo” kun. dr. A. Paškus (Aidai”, 1969, nr. 5). O “ant kulnų užlipo” ar beveik užlipo tik kun. V. Bagdanavičius (“Šv. Jono Apreiškimas” ir “Kultūrinės gėlmės”) ir dr. J. Girmius, ypač su “Tauta ir tautine ištikimybė”. Pastarasis su minėtu veikalu bene dar skaisčiau sužėrėjo už patį Maceiną, kurio kiekvienos naujos knygos pasirodymas įpratino mus žavėtis, paprastai ir visuotinai, be jokių miglų ir debesėlių.

Tačiau paskutinė Maceinos knyga, kurią skaičiau vieną, antrą ir net trečią kartą, pirmukart bendrą išpūdį apniaukė ne tik debesėliais, bet ir gan tirštomis miglomis. Pridėlioju klausukų, prisibraičiau, prirašinėčiau pakraščius ir, “Didžiuosius dabarties klausimus” laikinai lentynon padėjęs, lau-

kiau spaudos atsiliepimų, atseit, žinoviškai parašytų recenzijų. Laukiau gan ilgai. Pagaliau atsiliepė kun. dr. Baltinis “Drauge” ir kun. dr. Celiešius “Tėviškės Žiburiuose”. Mano rūpesčių tai nesumažino. Atpasakojo knygos turinį, pagyrė, netgi išgyrė, pasmilkė ir, ant visa to abudu uždėję taškus, pasirašė. Taigi, Maceina ir toliau paliktas “neklaidingas”, kaip ir buvęs. Ir kodėl gi manęs šita knyga ne tik neapšvietė, bet dargi aptemdė? O ji juk (taip kiti sako) esanti “stipriausia” iš visų jo ligšiol parašytų knygų. Į padanges keliu visas anks-tesnes jo knygas (išskyrus vieną), nes kaip deskriptyvus analitikas jis yra stiprus, nepalyginamas ir žavingas. Bet pasukęs į konkluzyviškai sintetinį kelią, kaip šiuo pastaruoju atveju, Maceina sukėlė tiek dulkų, kad vos beįmatai jo paties visad buvusį ryškų veidą. Dar blogiau — jis, nusi-vilkęs filosofijos profesoriaus rūbą, užsivilko prokuroro togą ir į kaltinamųjų suolą pasodino beveik visus žymiausius dabarties ir praeities teologus, filosofus, mokslininkus, jų tarpe pustuzinį kardinolų ir būrį šventųjų. Jei taip mano lūpomis kalba navi-vumas, — atleisite, o jeigu ignorancija, tai, žinoma, sakysite, kad užsimanė jautis pūstis prieš Jupiterį. Tik jau neapkaltinkite manęs tuo, ko čia tikrai nėra ir neturi nie-

ko bendra su tradicine nesantaikėle tarp kapsų ir žemaičių (kapsai — pasipūtę argantai, o žemaičiai — tamsūs muzikėliai).

I. ŽVILGSNIS Į ANKSTESNIUS MACEINOS VEIKALUS

Laiminguoju laisvosios Lietuvos metu dr. A. Maceina, jaunas ir daug žadantis Šalkauskio mokinys, skubiu šuoliu pagarsėjo ir iškart skaitančiai visuomenei patiko jau pačiais pirmaisiais veikalais ("Socialinis teisingumas" 1938 m., "Buržuazijos žlugimas" 1940 m. ir kt.). Anuomet jis išsprogino ir labai efektingą bombikę, nuo kurios kai kas čiaudėjo, kaip krienų užvalgęs, o didelė dauguma širdyje jam pritarė ir džiaugėsi jokios baimės nebojančia drąsa. Tai buvo radikalus ir bent tuomet tipiškas maceiniškas šūkis: "Parduokite bažnyčių auksą ir už jį nupirkite vargdieniams duonos!"

— Dabokite šį vyrą! Jis sugriaus Bažnyčią! Tai eretikas! — šaukė mažuma.

— Tai reformatorius, jis atnaujins krikščionybę, — kalbėjo dauguma.

Ir kas nutiko šiam pažangios, šviesios minties ir idėjų, ne tik giliam, bet ir drąsiam vyrui? Užuoť krikščionybę reformavęs, jis traukia ją atgal į primityvumą, nukreipęs veidą ne į rytojų, bet į vakarykščią dieną. Užuoť statęs tiltus tarp dviejų kraštutinių (plg. "Bažnyčia ir pasaulis"), jis traukia žygį su vienu iš jų. Bet apie tai vėliau.

Netrukus Maceina su visa banga paliko Lietuvą, atsidūrė tremty, su jam prisegta kontroversijos etikete. Tik tą trumpą laiką pedagogikos ir sociologijos bare pasibastęs, tremtyje į jį jau nebegrižo. Gal tėvynės laisvės netekimo skausmas, o gal ir nostalgija, taip dramatiškai su šeima persiskyrus, pastūmėjo jį iškelti į plačiuosius filosofijos ir teologijos vieškelius, įsėti į laivelį, bandantį pasiekti nepasiekiamą *philosophiae perennis* uostą.

Ne tik išmaningo proto, bet ir didelio darbštumo intelektualas Maceina gana trumpu laiku mus apdovanojo visa krūva filosofinių ir teologinių knygų. Visos puikios, turiningos, vertingos. Godžiai skaitė-

me ir tarpusavy kalbėjome: "Kaltinkite lietuvius kuo tik norite, tik jau ne tu, kad jie gyvena intelektualinėje tuštumoje". Kokia palaima skaityti sava kalba giliامينčius veikalus! Nesunkiai pripratome ir prie maceiniškų naujadarų (prasmuo, reikšmuo, atoveika, atošvaita ir t.t.). Netgi jo specifinis "putlumas", dažnai su juo susitinkant, jau neberėžia ausies. Na tai kas, kad Maceina mėgsta *plotmes* (sociologinė, kosmologinė, ontologinė), dažniausiai trejybiškai surikiuotas. Nors tai ir primena antikinių laikų pasaulėvaizdžio trejopumą (dangus, žemė, pragaras), bet tai jo mąstysenos struktūros dalykas. O, pavyzdžiui, *gnozeologinė* (pažinimo) ir *malonės* (dieviškosios intervencijos) plotmė vargu jo raštuose berasi. Ir tai nėra atsitiktinumas, o esminis jo dialektikos bruožas.

Praleidę ilgą virtinę trumpesnių (nors reikšmingų) Maceinos straipsnių žurnaluose ir lietuviškoje periodikoje, o taip pat ir vokiečių kalba paskelbtus raštus, chronologiškai išskaičiuosime jo veikalus, išleistus tremtyje 1950-1971 metais: "Didysis Inkvizitorius" (1950), "Jobo drama" (1950), "Saulės giesmė" (1954), "Didžioji Padėjėja" (1958), "Niekšybės paslaptis" (1964), "Dievo Avinėlis" (1966), "Bažnyčia ir pasaulis" (1970) ir "Didieji dabarties klausimai" (1971). Apie šią pastarąją pakalbėsime plačiau.

Iš "Dievo Avinėlio" pratarties sužinome autoriaus planą (jau beveik įvykdytą) parašyti dvi trilogijas: bedieviškąją ir religinę. Pirmosios trilogijos "Žmogus sukilėlis" dar tebėra rankraštyje, "Didysis Inkvizitorius" ir "Niekšybės paslaptis" jau parašytos. Čia einama nuo Prometėjaus per Inkvizitorių iki Antikristo. Antroji trilogija jau visa parašyta ir išleista: "Saulės giesmė", "Didžioji Padėjėja" ir "Dievo Avinėlis". Čia nagrinėjamas teigiamas žmogaus apsisprendimas Dievo atžvilgiu nuo Asyžiečio nesirūpinimo "ką valgysime ir ką gersime" (Mt. 6, 31) per Marijos ištarmę "štai aš Viešpaties tarnaitė" (Luk. 1, 38) iki Kristaus kelio į kryžių, vykdamą Tėvo valią (Mt. 26, 39-42).

Jei kas paklaustų, kuri iš šių knygų vertingiausia, tai nė nemirktelėjęs pirmąją premiją skirčiau (tą ir "Aidų" žurnalas padarė) "Saulės giesmei". Visos minėtos knygos geros, bet ši geriausia, tai tikras deimaniukas. Antron vieton statyčiau "Niekšybės paslaptį", o paskutinėn — "Didžiąją Padėjęją". Ši pastaroji autoriui mažiausiai pasisekė. Ne dėl to, kad platūs ir derlingi mariologijos laukai būtų pūdymais virtę, bet gal jam nebuvo galimybės juose ilgiau pasišvalgyti.

Į nė vieną iš minėtų dviejų trilogijų neįterptos trys Maceinos knygos: "Jobo drama" (1950), "Bažnyčia ir pasaulis" (1970) ir paskutinė "Didieji dabarties klausimai" (1971). "Bažnyčia ir pasaulis", skirta ateitininkijos 60 metų jubiliejui paminėti, perdėm analitiška (čia Maceinos stiprybė), ryški ne tiek problemų gilumu, kiek jų aktualumu (Bažnyčios šiandienėjimas-aggiornamento, demokratėjimas, tautėjimas ir t.t.). Ši knyga į seriją "Krikščionis gyvenime" tiko nepalyginamai geriau, negu kontroversinė "Didieji dabarties klausimai". Bet argi galima ginčytis su "rabinais"?

"Jobo dramoje" Maceina buvo besiryžtąs eiti vaisingu kirkegardinio bei marcelinio krikščioniškojo egzistencializmo keliu (Soeren Kierkegaard 1813-1855; Gabriel Marcel 1889-1972), bet atrodo, kad su paskutiniu veikalu jis sudegino tiltus, vedančius į tą kelią. Užuoat nusileidęs iš metafizinių aukštumų į žmogaus egzistencijos problemų plotmę, jis panorė iškeisti *modus philosophandi* laisvę į metafizikos ir teologijos dialektikos vergiją; analitinę interpretaciją, filosofavimą — į dialektinę sisteminę filosofiją ir teologinę spekuliaciją. Egzistencinis mąstymas turi ryškų konkretumo pobūdį, kuris net įgalina egzistencijoje (būtyje) išvelgti (plg. Šv. Povilo "...iš padarytų daiktų...") ir į pačią transcendenciją, bent praskleisti (jei ne atskleisti) jos uždangą. Tam ypač padeda vadinamosios *kraštutinės situacijos* (kančia, kova, kaltė, mirtis), kurias taip meistriškai analizuoja Maceina "Jobo dramoje". "Žmogaus buvimas juk yra visuma. Tikrovėje jis yra vi-

sados visas kartu" (13 psl.). Tai cituoju, norėdamas priminti tiems, kurie skaitė ar dar skaitys "Didžiuosius dabarties klausimus", kur autorius dezintegruoja tą visumą į įvairias plotmes ir palieka skaitytoją mįslėje — negi Dievas (Būtis) pats nėra ta aukščiausioji *Integracija*, per kurį ir kuriame visa susijungia. Dar didesnių, jei ne prieštaraavimų, tai painiavų rasime, palyginę Maceinos šv. Pranciškaus Asyžiečio gamtos pergyvenimo analizę "Saulės giesmėje" (plg. 17-86 psl.) su jo paties gamtos koncepcija paskutinėje knygoje. Tiesą pasakius, jis bando gelbėti Asyžietį nuo jo tariamojo krikščioniškojo panteizmo su Pijaus XI enciklikos "Rite expiatis" pagalba, bet užuoat išgelbėjęs tik paaiškina ir sušvelnina, bet neįrodo krikščioniškai panteistiško gamtos pergyvenimo negalimybės Asyžiečio ir apskritai žmogiškame gyvenime. "Dieviškasis Logos apsireiškė žmonijai trejopu pavidalu: *įsikūnijo* žmogaus prigimty, *įsižodino* (įsiraidino) Šv. Rašte ir *įsimedžiągino* gamtoje" (Jakštas). Asyžiečiui *sesuo saulė, brolis mėnulis, sesuo žemė, brolis vėjas* ir netgi *sesuo mirtis* nebuvo tik metaforos, o jo glaudaus egzistencinio ryšio išraiška per medžiagą-gamtą su pačia Būtimi - Dievu, kurio akivaizdoje žmogus ir pasaulis stovi lygiomis ir toje pačioje plotmėje su gamta (plg. "Saulės geismė", 30 ir 53 psl.). Žmogaus uždavinys — žygiuoti gamtos prieky ir vesti ją paskui save Dievo link (ten pat, 36 psl.). Praradęs tikėjimą, prarasi ir galią gamtą valdyti (plg. 42 psl.). Be kūno, vien dvasia negalėtų atlikti mūsų atpirkimo, perkeitimo uždavinio (63 psl.). Gamta mummyse neišjungiamo iš žmogiškosios būties (68 psl.). Žmogus yra visas kartu: įdvasinta gamta ir sugamtinta dvasia — žemės molis, paverstas išielinta būtybe (69 psl.). Žemė yra vienintelis dvasios tiltas tarp gamtos ir Būties (t.y. Dievo; 70 psl.). Tik nepalaujamai budėkime, nes "pats pavojingiausias dalykas yra leisti Dievui iškeliauti" (Kierkegaard).

Vis tai teiginiai, prieš kuriuos Maceina paskutinėje savo knygoje nosisuka visu įnirtimu. Tai stebina ir neramina. Kodėl

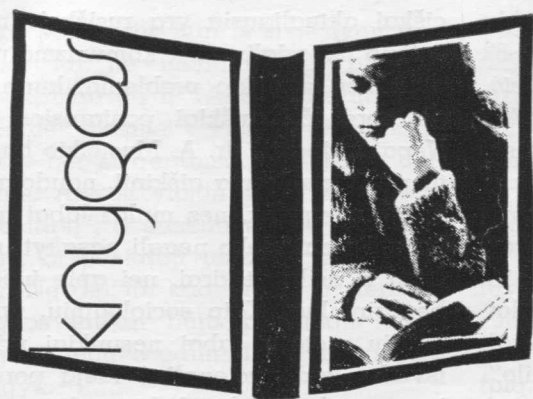
taip? Čia autorius prabyla jau visai kitokia kalba, kur Dievas pasirinkęs (plg. 44-82 psl.), kad gamta jau nebėra nei gyvenvietė, nei apreiškimo vieta. Atseit, jis jau nebėra integracijos viršūnė, jungianti visatą su savimi. Pasaulį (visatą) vis labiau paliekąs savo dėsniuose ir autonomijoje, dezintegrutą, be tiesioginio ryšio su Dievu kosmologinėje, antropologinėje ir socialinėje plotmėje, ir su tokiu ryšiu ontologinėje plotmėje, tik su sąlyga, jei pasaulis besąlyginiai prisipažįsta esąs "creatura ex nihilo", t.y. be teisės pačiam būti procese, tapsme, evoliucijoje. Šios pastarosios prielaidos, propozicijos, supozicijos, premisos (ką aš žinau, kuri iš šių kategorijų Maceinos dialektikai priimtiniausia?) ir daro "Didžiuosius klausimus" taip supainiotus, netgi kontradikcijų virvėmis suraišiotus, kad perskaitęs pajunti intelektualinio virškinimo sunkumus. Dažnas, užvertęs paskutinį puslapį, gal tars savo širdyje: "Migloje buvau pradėdamas, dar didesnėje migloje likau, baigęs skaityti". Panašus jausmas ar išpūdis nepalydi skaitytojo, bet kurią kitą Maceinos knygą perskaičius.

Kalbant apie ankstesnius Maceinos raštus, negalima nepaminėti ir prieš keletą metų A. Jasmanto vardu išleisto poezijos rinkinio "Gruodas". Čia išvystame Maceiną visai naujoje, neįprastoje, gal net svetimoje plotmėje — lyrikoje. Labai mažai ką apie šią sritį nusimanau, tačiau, kalbant su kitais, teko girdėti įvairių atsiliepimų. Vieni sako, kad Jasmanto "Gruodas" lietuviškąją poeziją ne tiek praturtino vertikalai, keik ją papildė horizontaline kryptimi. Kiti tariasi randą čia ir psichologinio prieštaravimo autoriaus temperamentui: nusi-leisti iš aukštesnės pakopos į žemesnę. Kam ir kodėl eiti iš klubo, kuriame esi pirmas, ir varstyti duris to klubo, kuriame yra pavojaus būti pasodintam vidutiniųjų ar net paskutiniųjų grupėje?

Iš periodikoje paskelbtų Maceinos studijų bent man išdygsta iš gan didelio būrio ypač dvi idėjos, su kuriomis būtų labai sunku sutikti ir kurios yra aiškiai kontroversinės. Iš tų dviejų vėliausia ir egzisten-

ciškai aktualiausia yra rusiškojo nacionalinio imperializmo ir komunizmo politinės doktrinos santykio problema, kurią Maceina sprendžia aiškiai pastarosios naudai. Nepatenkina nė dr. A. Musteikio bandymas tą pačią problemą aiškinti, naudojant "hibrido" kategoriją, nes mulas labai mažą arba gal visai nieko negali pasakyti nei apie arklį ir asilą atskirai, nei apie juodu kaip bendrininkus. Kaip sociologiniu, taip ir istoriniu metodu labai nesunkiai prieinama išvada, kad nacionalinė idėja perskrodžia ir sau palenkia bet kokią politinę sistemą, doktriną, ideologiją. Tai akivaizdžiai įrodo ne tik Rusijos ir Kinijos pavyzdys, bet ir Jugoslavijos, Čekoslovakijos, Rumunijos. Problema įgytų iš esmės skirtingą ir visai naują pobūdį, jei būtų įmanoma dviejų galingiausių žmogiškųjų idėjų (religinės ir nacionalinės) integracija. Bet čia matome kaip tik priešingą procesą: judaizmas ir sionizmas nesiartina, o bėga vienas nuo kito; tas pat su islamu ir vadinamuoju arabišku nacionalizmu; tokia pat nesąmonė yra kažkieno svaičiojimais komunizmą paversti universalia žmonijos religija.

Jeigu ši problema tik šiek tiek ir netiesioginiai susijusi su "Didžiaisiais dabarties klausimais", tai Maceinos mėgstamoji pasaulėžiūrinės politikos samprata turi su jais labai daug ką bendra (plg. antropologinę, kosmologinę ir ontologinę plotmę). Čia Maceina aiškiai prieštarauja savo paties pažiūroms, dėstytoms "Saulės giesmėje" ir "Jobo dramoje". Nepasaulėžiūrinė politika yra aiškiai dezintegruojanti, o ne integruojanti idėja, kaip ir daugelis išvadų, prie kurių autorius prieina šioje paskutinėje savo knygoje. Kas ne kas, o jau premisa, kad profesorius ateina į universiteto auditoriją apsimovęs pasaulėžiūros kaliošais, o jeigu jis yra parlamentaras, tai, atėjęs į parlamentą, turi juos nusimauti ir palikti rūbinėje ar už durų, yra gryniausia semantika, nenorint jau vartoti aštresnio sofistikos termino arba, dar blogiau, pavadinti *dialektine išmone*. Tokia samprata užsitarnauja tokių pat predikatinų apibūdinimų, kaip ir visa virtinė teigimų bei išvadų, kurių

LAUŽAI IR KIBIRKŠTĖLĖS

A. TYRUOLIS

Mūsų jaunųjų skaitytojų literatūrą papildė neseniai išleistas O. B. Audronės poezijos rinkinys "Laužai ir kibirkštėlės" su neseniai mirusio dail. P. Osmolskio iliustracijomis.

Rinkinyje yra 4 skyreliai, kurių pirmasis — "Laužai ir kibirkštėlės" — skirtas daugiausia stovykliniam jaunimui, ypač skautams, ateitininkams. Čia stipriai pasabrėžiamas lietuviškumo motyvas:

Sveika, sveika, stovykla,
Lietuviška, sava —
Laukų gėlytės žydi,
Širdužėj Lietuva. (p. 10)

Tai jaučiama ir antrajame skyrelyje "Karalius", kur vyrauja religinis motyvas. Čia pasitaiko tokių patriotinių eilėraščių, kurie nesisieja su religiniu motyvu (p. 53,

mirgėte mirga šioje paskutinėje Maceinos knygoje.

Redakcijos pastaba

Tai yra pirmasis dr. Gr. Valančiaus straipsnis iš ilgos serijos, kuri toli nusitęs ir į ateinančius metus. Šiuos straipsnius dedame, manydami, kad daug kam jie bus įdomūs. Be abejo, ne visi sutiks su visomis juose išreikštomis mintimis. Gal ne su visomis ir redakcija sutiks, todėl ir dedame juos į šį "Nuomonių" skyrių.

544). Daugiausia motinos pagerbimui skirtas trečiasis skyrelis — "Lizdelis verandoj". Šalia patriotinio motyvo iškyla čia ir nutautimo problema, pvz. kaip iš Ramunės pasidarė Daisy (jau ne pirmas, bet lietuviams didžiai gėdingas atvejis!), kur pasigirsta graudus motinos skundas:

Gal ne taip palaisčiau,
Gal ne taip žiūrėjau,
Gal nepažinojau
Šito krašto vėjų. (p. 75)

Ketvirtasis skyrelis — "Žiogelio smuikas" — susijęs daugiausia su gamtos pasaulio eilėraštukais patiems mažiesiems skaitytojams. Rinkinys baigiamas eiliuota pasakėle "Gaidelis ir katinėlis".

Išleidusi keletą poezijos rinkinių suaugusiems, O. B. Audronė lengvai eiliuoja ir vaikams. Daugumą šių eilėraščių sudaro ketureiliai, bet pasitaiko ir kitokio sukirpimo eilių, net ir laisvesnio paeiliavimo. Be abejo, atmintinai išmokti veikiausiai seksis tuos paprastus, sklandžiau surimuotus ketureilius, negu įmantresnės formos, palaužytas eiles. Kai kurie rimai tik aliteraciją mena (naktį—patį, karalaitė—kelti). Aplačiai kai kuriose eilutėse pasigestum išbaidymo formos atžvilgiu (proziinių pasisakymų daugiau laiškinesė ar albumui skirtose eilėse). Sklandesni ir geriau nusisekę bus patriotiniai ir kai kurie religiniai eilėraščiai.

kalba

Skyrių tvarko JUOZAS VAIŠNYS, S. J.

Patarėjas — PROF. PETRAS JONIKAS

PRAŠYTI KA AR KO?

Kartais gali kilti abejonių, ar veiksmazodis *prašyti* vartojamas su galininku, ar su kilmininku; ar būtų geriau sakyti "prašau Tamstą", ar "prašau Tamstos". Geriau čia vartoti galininką, o ne kilmininką, kad lengviau galėtume atskirti prašomąjį asmenį nuo prašomojo daikto ir tuo būdu išvengti dviprasmiškumo. Pvz. sakant *Ponas Jonaitis prašė direktoriaus algos*, yra ne visai aišku, ar ponas Jonaitis prašė direktorių,

Autorė yra gerai įsijautusi į vaikų pasaulį, ir tatai išreiškta daugumoj šių eilių. Bet šalia to vietom dar jaučiamas pasinėšimas per vaikus prasitarti suaugusio būdu. Dėl to pvz. gal kiek per rimtai skamba tokie vaiko žodžiai, sveikinant motiną:

Tavo meilės palydėtas

Per gyvenimą

Brendu. (p. 64)

Yra keletas eilėraščių, taikomų veikiau suaugusiems, negu vaikams.

Kalbos grynumas — itin teigiamas bruožas. Bet vis dėlto tokiam "poison ivy" reiktų rasti lietuvišką atitikmenį (atsimenant, kad lietuviukui nieko nėra lengvesnio, kaip apsikrėsti anglicizmais).

Mielai nuteikia autorės optimizmas ir linkimas į lengvą dainuotinį humorą, kaip šitas:

kad jis sumokėtų jam priklausančią algą, ar jis norėjo direktoriaus gaunamosios algos. Bendrinėje kalboje yra aiškiai skiriama: *ligonis prašo kunigą* (t. y. jį patį ką nors padaryti) ir *prašo kunigo* (t. y., kad jį parvežtų).

AR VARTOTINAS ŽODIS SKAITLINGAS?

Skaitlingas yra nevykusiai sudarytas būdvardis iš tarmiško daiktavardžio *skaitlius*. Bendrinėje kalboje yra vartojamas

Mūsų broleliai

Išėjo grybauti —

Radę grybelį,

Nežinoj kaip rauti. (p. 29)

Nedaug ką galima būtų pasakyti ir apilai dėl šio rinkinio kalbos ir rašybos, bet vis tik rašoma: neįlysit (vt. neįlīsīt), tiška (tyška), kažinko (kažin ko), pamokina (pamoko). Stambesnė korektūros klaida liko 47 p. (Kirstaus vt. Kristaus).

Savo tematika, ypač patriotiniu ir religiniu pobūdžiu, šis O. B. Audronės rinkinys bus miela dovanėlė mūsų jauniems skaitytojams bet kurioje pasaulio dalyje.

(O. B. Audronė - Ona Tamulevičiūtė - Balčiūnienė. *Laužai ir kibirkštėlės*. Putnam, Conn., Immaculata Press, 1972. 96 p. Viršelis — A. Bartytės. Kaina nepažymėta).

skaičius, o ne *skaitlius*. Tad jeigu tokiu pat būdu mėgintume iš *skaičiaus* pasidaryti būdvardį, kaip jis yra kažkieno susidarytas iš *skaitliaus*, tai gautume niekur nevartojamą žodį *skaičingas*, o gal *skaitingas*. Tad už šį keistą žodį nieku ne geresnis yra ir *skaitlingas*. Vietoj jo galime vartoti *gausus*, *apstus*, *gausingas*.

Šį žodį visuomet taisydavo ir J. Jablonskis, bet vis dėlto labai dažnai girdime ar skaitome tokius sakinius: Susirinkimas buvo labai *skaitlingas* (= *gausus*). Visus kviečiame *skaitlingai* (= *gausiai*, *gausingai*) dalyvauti.

NEVARTOKIME ŠIU IŠSIREIŠKIMU: KAS TAI, KOKS TAI, KURIS TAI IR KT.

Visi šie ir kiti į juos panašūs žodžiai su tuo "tai" mums yra visai nereikalingos rusybės. Vietoj jų dažnai galime išsiversti grynai lietuviškais žodžiais: *kažkas*, *kažkoks*, *kažkuris*. Tad yra taisytni tokie sakiniai: Man atrodo, kad *kas tai* (= *kažkas*) negera čia atsitiko. Mačiau *kokį tai* (= *kažkokį*) keistą sutvėrimą. Jis yra *kurio tai* (= *kažkurio*) mūsų kaimyno sūnus.

KAS LIEČIA, KAS DĖL, KAS LINK

Kad Lietuvoje dabar visokie rusicizmai skverbte skverbiasi į mūsų kalbą, tai ne nuostabu, bet kad ir čia, išeivijoje, jokių būdu jų negalima išguiti net iš mūsų inteligentijos, tai labai keista. Vyresnioji karta visokiais rusicizmais yra užkrėtusi ir mūsų jaunimą. Pirmiau ėjo "Gimtoji Kalba", dabar, jai sustojus, kai kuriuose laikraščiuose ar žurnaluose yra įvesti kalbos skyriai, kur nuolat ir nuolat norima atkreipti skaitytojų dėmesį į dažniausiai pastebėtas grubias kalbos klaidas, bet atrodo, kad mūsų tautiečiai į tai beveik nekreipia dėmesio. Pavyzdžiui, jau daugeliu atvejų įvairiuose kalbos skyriuose (taip pat ir "Laiškuose Lietuviams") buvo rašyta, kad yra visiškai vengtinas į mūsų kalbą įsibrovęs, jai visai svetimas rusicizmas, kai, kalbant apie laiką, sakoma: "Mokslas baigsis *pirmo birželio*"; "Susirinkimas bus *penkiolikto balandžio*" ir t. t. Taip tik rusas gali pasakyti, o rusų

kalbos nepaveiktas lietuvis šiuos sakinius taip išreikš: "Mokslas baigsis birželio pirmą dieną"; "Susirinkimas bus balandžio penkioliką dieną". Žinoma, norint sutrumpinti, galima ir išleisti *dieną*, sakant tik *birželio pirmą*, *balandžio penkioliką*. Neseniai "Margutis" šventė savo gyvavimo sukaktį ir ta proga premijavo kelias lietuvių radijo valandėlių programas. Tarp premijuotųjų buvo ir Filadelfijos lietuvių radijo valandėlė, kuri savo premijuotą programą pradėjo maždaug šitokiais žodžiais: "Kovo devinto, dešimto ir vienuolikto dienomis buvo atvykusi Grandinėle". Taip ir padvelkia Rusijos dvasia pačioje pradžioje. Argi negalima tai pasakyti lietuviškai: "Kovo mėnesio devintą, dešimtą ir vienuoliką dieną buvo atvykusi Grandinėle"?

Tai čia buvo tik įžanga į kitus rusicizmus, o šį paminėjome tik dėl to, kad jis gal labiausiai dabar paplitęs ir kiekvienam lietuviui turėtų labai "ausį rėžti". Gana dažnai tenka girdėti ir kitus rusicizmus: *kas liečia*, *kas dėl*, *kas link*. Štai keli pavyzdžiai: *Kas liečia* šį klausimą, norėčiau tiek pasakyti. *Kas liečia* mane, tai būk visiškai ramus. *Kas dėl* mano reikalų, tai tik tiek galėčiau pasakyti. Nesiginčysiu *kas link* šito dalyko. *Kas link* tautybės, tai jie visi yra lenkai. Šie sakiniai, apvalyti nuo nereikalingų rusicizmų, taip galėtų atrodyti: Šiuo klausimu norėčiau tiek pasakyti. Dėl manęs tai būk visiškai ramus. Apie savo reikalus tai tik tiek galėčiau pasakyti. Nesiginčysiu dėl šito dalyko. Jie visi yra lenkų tautybės (arba: Tautybės atžvilgiu jie visi yra lenkai).

KLAUSIMAS

Viena lietuvių radijo valandėlė savo pranešimus pradeda šiais žodžiais: "Čia jūsų radijo valandėlė — Lietuviškas Balsas". Man tas jūsų ausį rėžia. Atrodo, kad tai anglų kalbos įtaka. Ar tas jūsų čia reikalingas?

P. A.

Teisingai sakote, kad čia greičiausiai bus anglų kalbos įtaka: "This is your..." Minėtame sakinyje tas jūsų visai nereikalingas.

Skyrių tvarko DANUTĖ BINDOKIENĖ

PRAMOGINĖ ARBA ESTRADINĖ MUZIKA LIETUVOJE

Apytikriais duomenimis šiuo metu Lietuvoje yra 100 saviveiklinių estrados ansamblių ir orkestrų, 76 ansambliai, grojantys restoranuose ir kavinėse, be to, Televizijos ir radijo lengvosios muzikos orkestras, keturi profesionalūs Filharmonijos estradiniai kolektyvai ir pučiamųjų orkestras "Trimitas", pastaruoju metu grojantis ir estrados repertuarą.

Estrados žanrui skiriami du stambūs renginiai: "Vilniaus bokštų" konkursas ir

Kauno "Gintarinė triūba". Estrados reikais rūpinasi net penkios institucijos: Kompozitorių sąjunga, LLKS centro komitetas, Kultūros ministerija, Liaudies meno rūmai ir miestų kultūros skyriai. Ir vis dėlto nusi-skundžiama ("Kultūros Barai", nr. 6 *Temos ir formos beieškant*), kad estrada nespėja patenkinti reiklios publikos lūkesčių. Kalbama apie šios muzikos menką lygį, beidėjinę programą ir kt. Šie klausimai opūs jau ne pirmi metai. Nors estrados ansamblių, solistų ir orkestrų yra pakankamai ir vis dar naujų atsiranda, didžiausia juos

IVARDŽIUOTINIŲ BŪDVARDŽIŲ RAŠYBA

Daug kam abejonių kelia įvardžiuotinių būdvardžių rašyba. Neaišku, kuriuose linksnuose reikalingos vad. nosinės, o kuriuose ne. Dažniausiai daromos klaidos vienaskaitos naudininke ir įnagininke. Kai kurie mano, kad reikia rašyti *gerąjam, gerąjai*, nes čia balsis *a* yra ilgai tariamas. Ilgumas čia yra atsiradęs tik dėl to, kad po jo yra iškritęs *m* priebalsis; pirmiau buvo sakoma *geramjam*. Tad naudininke reikia rašyti *gerąjam, gerąjai*. Čia priminsime tik tuos linksnus, kuriuose reikia rašyti vad. nosines: *gerąjį, gerąją, gerąja, gerųjų, gerąsias*. Tai ir viskas; visuose kituose linksnuose įvardžiuotiniai būdvardžiai rašomi paprastai, be vadinamųjų nosinių.

AKYJ AR AKY?

Moteriškosios giminės vienaskaitos vietininko galūnę bendrinėje kalboje tariame ir rašome pilną arba ir sutrumpintą: *rankoje* ir *rankoj*, *saulėje* ir *saulėj*, *viduje* ir *viduj*.

Pagal tai kai kas rašo be galūninio *-e* ir tokias lytis, kaip *akyj, mintyj, arklyj, piemenyj*. Tačiau toks rašymas tėra "popierinis", įprastas daugiausia iš formalinės gramatikos analogijos (gretybės). Gyvoji tartis šiose lytyse joto rašymo nepateisina, nes čia po *y* jis paprastai ir netariamas. Jei joto čia netariame, tai nėra prasmės nė berašyti. Dėl tos priežasties teteiktinos arba pilnosios lytys su *-e* (*akyje, mintyje, arklyje, piemenyje*), arba trumpintinės ne tik be *-e*, bet ir be joto: *aky, minty, arkly, piemeny*.

menkinančioji ypatybė yra visų supanašėjimas. Šio supanašėjimo šaknys glūdi repertuaruose. Nors kompozitorių, kuriančių estradinę muziką, yra kelios dešimtys, praktiškai penki ar šeši autoriai teikia visą estradinę muziką. Daugumas tų kompozitorių jau pagyvenę, jų tarpe jaunimo "nerasime nė su žiburiu". Profesionalų kompozitorių muzika turi įmantrią formą, puošnią instrumentuotę, po kuria dažnai slepiasi banalumas, melodijos anemija, šimtąjį kartą panaudotas tas pats šablonas. Išjungtas iš pripažintųjų muzikų gretų jaunimas kuria savo estradinę muziką, tačiau ir jam trūksta originalumo. Dažnai muzika yra imama iš kitų tautų, o vertimai labai netobuli, triukšmu ir ritmu norima užtušuoti dalyko menkumą.

Kartas nuo karto iškyla ir neeilinių estradinės muzikos solistų, kurie išvysto savitą stilių. Tarp tokių geriausių priskaitoma Dalia Kubiliūtė, Nijolė Ščiukaitė, Violeta Rakauskaitė, Zina Jurgutytė, Leonidas Šumskis, Adolfas Jarulis ir kt. Dalis šių dainininkų yra "Vilniaus Bokštų" laureatai. Šis konkursas tikrai buvo puiki paskata estradinės dainos augimui ir per penkerius metus nuveikė didžiulį darbą, puoselėdamas ir skatindamas lietuviškos estradinės dainos kūrybą. Tačiau per tuos metus įgiję puošnią išorinę formą ir platų garsą, "Vilniaus bokštai" mažiau brandino turinį. Yra pasitaikę atvejų, kad laurai dainininkui ar ansamblui buvo suteikti avansu, o kai kurie laureatai pasirodė besą kūrybiškai nepajėgūs.

Estradinė muzika turi nepaprastą pasisekimą. Pvz. koncertuojant estradiniam ansamblui sostinės Sporto rūmų salėje, turinioje šešis tūkstančius vietų, visos tos vietos būna užpildytos. Dauguma šių koncertų lankytojų yra jaunuoliai — aštuoniolikmečiai, dvidešimtmečiai, o muziką jiems tenka išklausti tinkančią pagyvenusiems žmonėms. Siūloma, kad estradinės muzikos žanras, kurį taip pamilęs jaunimas, būtų pajungtas jo auklėjimui, kad šios muzikos tikslas "kaip ir viso tarybinio meno, būtų vienas — auklėti žmogaus jausmus".

SKULPTORIŲ STOVYKLA

Praejusią vasarą Panevėžyje buvo surengta pirmoji skulptorių stovykla. Jos tikslas buvo papuošti Panevėžį naujomis skulptūromis ir kitais meniniais kūriniais. Dalyvavo dailininkai iš Vilniaus, Kauno ir paties Panevėžio, kurie, specialiai įrengtoje dirbtuvėje kūrė skulptūras iš medžio, granito, metalo. Stovyklą organizavo monumentaliosios dailės tarybos pirmininkas G. Jokūbonis.

"Kom. Tiesa", nr. 186 (1972 m.)

PAGERBTI OLIMPIEČIAI

Rugsėjo 20 d. Vilniuje buvo suruoštas pagerbimas XX olimpinių žaidynių dalyviams: V. Česiūnui, N. Sabaitei, A. Baranovui, R. Bitei, K. Šapkaui ir kt. bei jų treneriams. Sportininkai buvo pasveikinti ir jiems įteikta sostinės vykdomojo komiteto Garbės raštai.

"Sportas", nr. 114 (1972 m.)

NAUJI SPORTO MEISTRAI

Visasąjunginis kūno kultūros ir sporto komitetas suteikė sporto meistrų vardus devyniems sportininkams. Juos gavo: sunkiaatlečiai K. Klimaitis, J. Martynovas (iš Grigiškės), T. Leikus (Panevėžys), R. Misiūnas (Kaunas), V. Kūjelis (Švenčionys), V. Golubkevas (Vilnius), stendininkė V. Marcinkevičiūtė (Vilnius), šaškininkas V. Kirkus (Vilnius), A. Mikutis (Vilnius). Tarptautinės klasės sporto meistro vardas suteiktas Vilniaus sunkiaatlečiui V. Savickiui.

"Sportas", nr. 114 (1972 m.)

LIETUVIŲ LYRIKA VOKIŠKAI

Šiais metais Miunchene išleista 308 puslapių dvikalbė (lietuviški originalai ir greta jų vertimai į vokiečių kalbą) lietuvių lyrikos antologija "Litauische Lyrik". Ją sudarė ir išvertė Liucija Baldauf.

Antologijoje pateikiami lietuvių liaudies dainų ir XIX-XX a. lietuvių lyrinės poezijos pavyzdžiai, pradedant A. Strazdu, A. Vienažindžiu ir baigiant pačių naujausių Lietuvos (žinoma, tik ne išeivių) poetų lyrika.

"Literatūra ir Menas", nr. 38 (1972 m.)

Algirdas Grigaitis

Draugystė
ir žaidimas

IŠKABOS DARKO KALBA

Ne kartą okupuotos Lietuvos spaudoje buvo rašyta apie įvairių iškabų bei vitrinų darkomą gimtąją kalbą, neatsižvelgimą į jokių kalbos dėsnius ir t.t. Dabar didesniuose miestuose jau tarytum sumažėjo "kurioziškų užrašų, grubiai iškraipiančių gimtosios kalbos dėsnius", tačiau "rajonų tarsi nepalietė jau kiek metų vykstantis kalbininkų mūšis už kalbos švarą. Čia užtiksi užrašų, prašokančių bet kokias kalbinės fantazijos ribas".

"Literatūra ir Menas", nr. 38 (1972 m.)

SPYNŲ ISTORIJA

Vienos statybos valdybos šeimininkai pastebėjo, kad dingsta nerakinamas turtas. Pasikvietė du už tiekimą atsakingus žmones ir paliepė nupirkti spynų. Reikalas, rodos, paprastas, bet netrukus išsivystė į tikrą nuotykių odisėją.

Kaimo parduotuvėje spynų nebuvo. Vyrai išsiuntė į sostinę spynų atvežti. Pasiėmę lagaminus, jie pradėjo belstis į parduotuvių duris. "Bet kur tik pasiteiraudavo apie pakabinamas spynas, į juos žiūrėjo tarsi į ne tos planetos gyventojus". Pagaliau spynų gavo vienoje nuošalioje krautuvėlėje, tik neilgai jomis džiaugėsi. Spynos buvo tokios menkos, tinkančios tik "lašinius nuo mokyto katino saugoti". Visi nepatenkin-

tieji pagaliau kreipėsi į "Komjaunimo Tiesos" redakciją, prašydami išspręsti spynų mislą. Atsakymas pasirodė labai paprastas: prekybininkai suvertė kaltę gamybininkams, kad tie jau treči metai spynų negamina, gamybininkai ieškojo kaltės Prekybos ministerijos įstaigose, o Jonavos statybos valdyba taip ir nesurado, kuo užrakinti duris. "Kom. Tiesa", nr. 189 (1972 m.)

BRANGŪS SANDALAI

Širvintų rajono specialiosios mokyklos piešimo mokytojas nusipirko pigius ir patogius sandalus, kurie ištizo, pirmą kartą į darbą per lietų einant. Žmogus vienok neprarado humoro jausmo ir pasiuntė juos "Šluotos" redakcijai kartu su laišku. Laiške siūloma, kad sandalai būtų persiųsti Šiaulių "Elnio" kombinato direktoriui, "kad juos pasidėtų į nedegamą spintą ir saugotų. O aš vaikščiosiu su kerdžiaus vyžomis, kurias sargas žadėjo iš mokyklos muziejaus paimti. Mat, "Elnio" batus nešioti neišsimoka. Į dieną reikia 3 porų batų po 12.80. Viso labo — 38.40 rb.".

Prie išspausdinto "Šluotoje" (1972 m., nr. 14) laiško, pridėtas ir redakcijos priedas: "Lygiai tokie atsiklijavę sandaletai guli ir šį laišką redagavusio redakcijos darbuotojo sandėliuke. Tad dar kartą pasveikinti būkite juoko meistrai iš Šiaulių".

"LAIŠKŲ LIETUVIAMS" KONKURSAS

Šių metų konkurso tema: *Kaip tikėjimas prarandamas ir atrandamas*. Straipsnis turi būti ne ilgesnis kaip 3000 žodžių. Už geriausius rašinius skiriamos trys premijos: I — 100 dol. (mecenatai — Vincas ir Ona Kuliešiai), II — 75 dol. (mecenatė — Aldona Mažeikienė), III — 50 dol. (mecenatė — Stefanija Rudokienė). Straipsnis turi būti pasirašytas slapyvardžiu ir, įdėjus autoriaus tikrąją pavardę, adresą bei telefoną atskirame vokelyje, atsiųstas redakcijai iki 1973 m. vasario mėn. 1 dienos.

Jau sudaryta konkurso vertinimo komisija: Liuda Germanienė, Gailutė Valiulienė, Karolis Drunga, dr. Algis Norvilas ir kun. Leonas Zaremba, S.J.

Premijos bus įteiktos "Laiškų Lietuviams" metiniame parengime 1973 m. kovo mėn. 17 d. Jaunimo Centre. Meninėje dalyje bus dvi vienaveiksmės operos: "Sūnus palaidūnas" (C. A. Debussy) ir "Telefonas" (G. C. Menotti). Operose dainuoja: Praurimė Ragienė, Aušra Baronaitytė, dr. Algirdas Kriščiūnas ir Julius Savrimas. Akompanuoja Manigirdas Motekaitis.

ATSIUSTA PAMINĖTI

SUVAŽIAVIMO DARBAI, III. Lietuvių Katalikų Mokslo Akademijos leidinys nr. 4. Redagavo Juozas Eretas. Šiame numeryje yra įdomių straipsnių religijos, filosofijos, pedagogikos, literatūros, istorijos, teisės, sociologijos ir gamtos temomis.

Vytautas Alantas. ŠVENTARAGIS. Istorinis romanas. Pirmas tomas. Išleido Viltis 1972 m. Aplankas Telesforo Valiaus. Kieti viršeliai, 406 psl., kaina 5 dol. (kietais viršeliais — 6 dol.).

“LIETUVA” — filatelistų draugijos biuletenis, nr. 5(154). Redaguoja Juozas Žygas, 7234 S. Washtenaw Ave., Chicago, Ill. 60629.

Stasys Raštikis. ĮVYKIAI IR ŽMONĖS. Autoriaus atsiminimų III tomas. Išleido Akademinės Skautijos leidykla 1972 m. Čikagoje. Redaktorius Bronius Kviklys. Korektorius Jonas Dainauskas. Kieti viršeliai, 616 psl., kaina nepažymėta. Knygą galima gauti Akademinės Skautijos leidykloje, 6549 S. Albany Ave., Chicago, Ill. 60629.

REDAKCIJOS IR ADMINISTRACIJOS PRANEŠIMAS

Mūsų naujoji administratorė, tvarkydama administracijos reikalus, kartais sutinka kai kurių sunkumų. Tų sunkumų nebūtų, jeigu kiekvienas skaitytojas laiku užmokėtų prenumeratą arba praneštų, kad daugiau jau žurnalo neskaitys. Prenumerata visuomet turėtų būti mokama ne už praėjusius, bet už ateinančius metus.

Tvarkant administracijos reikalus, buvo rasta, kad kai kurie skaitytojai jau keletą metų nėra mokėję prenumeratos. Kai administratorė jiems praneša, kiek jie yra skolingi, kai kurie labai užsigauna, užpyksta, atsisako tą skolą mokėti ir prašo daugiau žurnalo neįsiuntinėti. Dažnai jie prideda tokį pasiteisinimą ir administracijos apkaltinimą: “Jeigu aš, pasibaigus prenumeratai, jos neatnaujinau, tai reiškia, kad nenorėjau toliau jūsų žurnalo prenumeruoti. Jeigu man ji ir toliau siuntinėjote, tai jūsų kaltė”. Atrodo, kad tai būtų logiškas pasiteisinimas ir administracijos apkaltinimas, bet ne visai taip. Praeityje kartais mes mėginome taip elgtis — tuoj sustabdyti siuntinėjimą, jeigu nebuvo atnaujinta prenumerata. Tačiau vėl susilaukdavome apkaltinimų ir pasiteisinimų, kad jokia kita administracija taip nedaranti — nereikia sustabdyti siuntinėjimo, jeigu dar skaitytojas neprisirengė užmokėti prenumeratos. Sutiname, kad gal pirmiau administracija per kantriai ir per ilgai to “prisirengimo” laukdavo ir žurnalą vis siuntinėdavo net keletą metų. Tačiau ar gali būti visiškai rami to žmogaus sąžinė, kuris ramiai žurnalą gaudavo, skaitydavo, visai negalvodamas nei apie atsilyginimą, nei apie pranešimą, kad daugiau jau nenori jo skaityti? Žinoma, kai susideda nemaža suma, tai yra sunkiau ją užmokėti. Tokiais atvejais patariame užmokėti bent už paskutiniuosius metus ir mums pranešti, kad visą sumą sumokėti jums būtų per sunku. Mes tą skolą dovanosime ir žurnalą siuntinėsime toliau, jeigu to pageidausite.

Taip pat kartais per neapsižiūrėjimą administracija paragina sumokėti prenumeratą tuos skaitytojus, kurie dėl kokių nors priežasčių neturi jos mokėti, pvz. bendradarbiai, ypatingi mūsų geradariai ir pan. Tokiu atveju geriausia būtų parašyti redakcijai arba administracijai ir painformuoti apie įvykusią klaidą.